

Värdefull natur i Gävleborg

Bollnäs kommun

Innehållsförteckning

	Sid		Sid				
1	RIKKÄRR VID SÖROMÅSEN	165	21	PROSTBERGSBÄCKEN	173		
2	RIKKÄRR VID HÖGMYRAN	165	22	ACKTJÄRN	173		
3	KILSBÄCK	165	23	TATTARMORBÄCKEN	174		
4	UNDERSVIK	Riks-N, Riks-F	166	24	KOLDEMO		
5	TEVSJÖN				Riks-N, Riks-F, (Riks-K)	174	
	ORSJÖN	Riks-N, Riks-F	166	25	FORNEBY-FLÄSTA		
6	DALÅN		167		Riks-F, Riks-N	174	
7	ANDERSVALLSMYRAN			26	LJUSNANÅSEN		
	ANDERSVALLSSLÄTTEN	Riks-N	167		VÄXBO-FLÄSTA	175	
8	TUNNMYRAN			27	HISNAPP	175	
	SANDÅSMYREN		168	28	BODBERGET	175	
9	SVEDÅSEN		168	29	ÖJUNGSVALLEN	175	
10	BYVALLEN		168	30	NYBOHOCKEN	176	
11	SIMEÅ-ÅSBERGET	Riks-F	168	31	GALVSJÖN	Riks-N	176
12	BYSJÖBYGDEN		169	32	GALVÅN	Riks-N	176
12 a	BLIXTS		169	32 a	STRANDKÄRR VID GALVÅN	(Riks-N)	177
12 b	ERK-PERS		169	33	DROPPHÅLL		178
12 c	SPÅRS		169	34	FLÄSTASJÖN BOLLNÄS	Riks-F	178
12 d	BOND-BRITTAS		170	35	VÄXBO		179
13	GROSSMYRAN		170	36	SLÅTTERMYRAN		179
14	SINDERÅN	Riks-N	170	37	SKÅFTESBERGETS		
15	VASSBERGSMYRAN		170		SYDSLUTTNING		179
16	ORBADEN-ARBRÅ	Riks-F	170	38	IGELTJÄRN		180
16 a	ORBADEN		171	39	ILJUNGEN		180
16 b	BONDTJÄRN		171	40	SLÅTTBÄCKEN		180
16 c	PARTÅNS MYNNING		171	41	KÄRR NORDOST KLITTEN		180
16 d	KLOCKARVIKEN		171	42	KUSMYRTJÄRNEN		180
16 e	ORRBERGET		171	43	BOLLEBERGET		181
16 f	HAGA		171	43 a	STORA BOLLEBERGETS		
16 g	FLYBÄCKEN		171		NORDOSTBRANT		181
17	RORÅSEN		172	43 b	BLISTERMYRAN		181
18	PUNSARNA		172				
19	GROSSJÖBERGET		172				
20	HÄLSEN	Riks-N	173				

		Sid			Sid
44	HÖLEBYGDEN	181	69	SMEDBONINGARNA	191
45	BLYSTERMYRAN	182	70	GÄDDTJÄRNEN	191
46	SÖRBO MÖDÅNGE FRELUGA	182	71	ÄNDALÖSTJÄRNEN	191
47	HÄNGSJÖN	182	72	RIKKÄRR SÖDER OM HÅLTJÄRN	191
48	VARPEN	Riks-F 183	73	MIDDAGSBERGET	192
48 a	NILSES	183	74	TÖNSEN	192
49	STOLPKÄLLSRÖNNINGEN ROLMYRAN	183	75	STORA OCH LILLA VITMYRAN	193
50	RENGSJÖBYGDEN	184	76	HÅSBODALEN	Riks-N 193
51	STORMYRAN	184	76 a	SJÖSVEDEN	194
52	TJUVBERGET	184	76 b	RÖDMYRBERGET	194
53	SEGERSTA HÅRGA	Riks-F 184	77	TOMTAS	195
54	STORA ÖJUNGEN	185	78	GRANNAS	195
55	ÖSTRA ÖJUNGSBO	185	79	RIMSBOÅSEN VID NYBOSJÖN	195
56	SLÅTTSJÖN	186	80	GRUVBERGET	196
57	FINNFARA	186	81	RIMSBO	196
57 a	UTIGÅRDS	187	82	RIMSBOÅSEN	196
58	TROLLKÄLLAN	187	83	FANSEN	197
59	SJORSBO (SJULSBO)	187	84	STORKÄLLMYRAN	197
60	KYRKBYTJÄRN	187	85	NYBODARNA	197
61	MYR NORDOST OM GRANNÄSBERGET	188	86	RÖMMABERGET DJUPSJÖN	197
62	SVARTBO	188	87	MYRSJÖMYRORNA	Riks-N 198
63	STENBOMYRAN	188	88	SÖDRA VILNÄSTJÄRN	199
64	FRÄKENSJÖN	189	89	KÄLLA SYDOST OM VACKERBERGET	199
65	BOFARABYGDEN	189	90	FREDAGSBERGET	199
66	MYCKELÄNGARNA	Riks-K 189	91	LÖRDAGSMYRAN	199
67	KÖLBERGET	NVO 189	92	PELLES	200
68	DIGERBERGET	Riks-N 190	93	ÄNDALÖSMYRAN ÄNDALÖSTJÄRNEN	200
68 a	NORRLANDSPORTEN	190	94	ÄNGA-LILLBO	200
68 b	KNUPBODARNA	Riks-K 191	95	BLOMSTERMYREN	200
			96	JANSBO	200

	Sid
97 PERSBO	201
98 MYRKOMPLEX LÄNGS GOPÅN	201
99 BOTJÄRNSMUREN GOPÅN	201
100 ROTSJÖN	202
101 HINRIKS	202
102 KICKISMYRAN SIMONSTJÄRNEN	202
103 HÄLLFORS	202
104 ÅBERGET	203
105 JON-MATSBO	203

1
**RIKKÄRR
VID SÖROMÅSEN**
- slutningsmyr
med rik flora

BHK
II/1
15 G NV

Vid Söromåsen, 200 m söder om Haga finns ett litet öppet rikkärr, bildat i anslutning till kraftiga källflöden i skogen ovanför den egentliga myren. Kärret sluttar tydligt och är uppdelat i flarkar (huvudkällan används som lokal vattentäkt).

Kärret hyser en artrik flora med ovanligt många rikkärrsväxter, bl.a. sällsynta arter som tagelsäv, smalfräken och källört. Trots den begränsade storleken är rikkärrsfloran förvånansvärt komplett. Myren torde vara ett av de finaste rikkärren i Bollnäs kommun.

I myrens nerkant finns rester av en fördämning som troligen anlagts för att förbättra slätterutbytet. Tvärs över myren finns också rester av en gårdsgård.

Rikkärret vid Söromåsen har stora botaniska värden. De kulturhistoriskt intressanta lämningarna efter äldre brukningsformer stärker naturvärdet. Myren får ej dikas.

2
**RIKKÄRR
VID HÖGMYRAN**

BH
II/1
15 G NV

300 m söder om gården Högmyran, i slutning mot nordost, strax söder om Kilsbäcken ligger ett rikkärr, ca 1 ha stort. Längs kärrets övre kant finns åtminstone två källor och ute på kärrytan en källa med källkupol. Kärret har en central trädfri starrdominerad del som löper ut i flikar i omgivande sumpskog som mest består av glasbjörk, gran och tall.

Kärret har en mycket rik flora av kärlväxter och mossor av vilka många bara återfinns i de näringsrika förhållanden ett rikkärr erbjuder. Här redovisas blott några av de mest sällsynta.

Tagelsäv och hårstarr växer i närheten av källor och andra partier med tunt torvtäcke. Den förra förekommer på mindre än tio lokaler i kommunen medan den andra närmast

återfinns i Los. På källkupolen växer smaldunört och i den sydöstra kanten ett par buskar av glansvide. Ingen av dessa återfinns på närmare håll än i Los sockens kalkområde.

Mosstället består nästan helt av brunmossor t ex rikkärrsmossorna guldspärrmossa och praktklomossa samt gyllenmossa som likaledes företrar rikkärr. Några vitmossor förekommer varav rikkärrsarten purpurvitmossa är en av de vanligaste.

Rikkärret vid Högmyran hör till de allra värdefullaste och mest skyddsvärda i Bollnäs kommun vilket motiveras av både hydrologi och flora. Åtgärder som påverkar vattenbalansen i kärret kan ej tillåtas. Avverkning i kärret eller i kärrets kantzoner bör ej förekomma. I kärrets närhet bör skogliga åtgärder utföras med stor försiktighet.

3
KILSBÄCK
- öppen hagmark

KBL
III/1
15 G NO

Kilsbäcken mynnar i Orsjön vid Djupaviken. Till en av de gårdar som ligger på de smala sedimentmarkerna utmed bäcken hör en öppen hagmark på ömse sidor om bäcken, troligen belägen på gamla hackslått/sidvallsängar.

Floran innehåller några av de vanligaste ängsväxterna som stagg, ormrot, ängsfryle och liten blåklocka samt darrgräs på en av mycket få lokaler i kommunen.

Det största intresset knyts till förekomsten av darrgräs, men hagen är också värdefull som exempel på en ogödslad fodermark med lång och kontinuerlig hävdhistoria. Efter en kortare period utan hävd betas området för närvarande med får. Den framtida hävden av hagen bör tryggas.

Utsikt från Djupa i Undersviksbygden.

Foto: Anders Malmborg

4
UNDERSVIK
-odlingslandskap

LKBF
I/2
Riks-N
Riks-F
15 G NV
15 G NO

De flacka sedimentmarkerna mellan Tevsjön och Karsjöberget - Offerberget - intas av vackert odlingslandskap som mot söder, vid Undersvik, övergår i en småbruten kuperad jordbruksbygd med åkrar, ängar, dungar och skogbevuxna berg. Till stor del utgör Ljusnanåsen en naturlig avgränsning mot Tevsjön, om än inte alltid så framträdande.

Vid Kyrkbyviken bildar Ljusnanåsen en lång smal udde med sandstränder - Långnäs, en naturlig badplats. Vid udden förekommer en fjällväxtflora med bl.a. fjällvedel och smalfråken. I skogsterräng (skogen till stor del avverkad) nära badplatsen vid Hållnäs har den sällsynta bombmurklan påträffats.

Landskapet i Undersviksbygden är vackert och attraktivt. Tevsjön - Orsjön har stort värde för fiske, kanotning och båtsport. Det är viktigt att landskapets öppna karaktär bibehålls vilket endast låter sig göras med bibehållen jordbruksdrift. Vid planering för byggelse etc bör särskild hänsyn tas till landskapsbilden.

I väster avgränsas bygden av det höga och branta Offerberget. På block i bergroten växer springkorn. Vid en eventuell avverkning nedanför Offerberget bör en tillräcklig mängd skuggande träd sparas för att växten skall kunna överleva.

5
TEVSJÖN
ORSJÖN
- älvlandskap

LBF
II/2
Riks-N
Riks-F
15 G NO

Ljusnans östra strand vid Tevsjön - Orsjön karaktäriseras av en brant barrskogsbevuxen

bergssluttning. Kullerberget och Medsandsberget höjer sig 160-170 meter över vattenytan och bildar fond bakom sjölandskapet och det öppna bygderna vid Undersvik. Öppen mark förekommer framför allt vid Iste, samt i mindre omfattning även vid Tomterna. Vid Storsand finns en badplats.

Vid Iste finns två små botaniskt intressanta kärr. I en igenvuxen tjärn vid Ol-Pers, som förr utnyttjades som slättermyr, växer sex arter videbuskar, bl.a. odonvide som är sällsynt. Hybrider mellan de olika arterna förekommer.

I en sluttningssmyr, ca 500 m nordost om Mjörsbäcksviken, påträffas en blandning av strand- och myrväxter, bland dessa Kung Karls spira och smalfräken.

Strandområdet vid Tevsjön - Orsjön är framför allt av betydelse för landskapsbilden i Ljusnandalen. Sjösystemet har betydelse för fiske och båtsport. Bebyggelse bör utformas med hänsyn till landskapsbilden.

Åtgärder som påverkar de båda botaniskt intressanta kärren vid Iste kan inte tillåtas.

Orsjöns norra del är av riksintresse för naturvård.

6

DALÅN

- skogså med intressant djurliv

ZH
II/1
15 G NO

På den blott sex kilometer långa sträckan mellan Stora Dalsjön och Bysjön faller Dalån ca 100 meter. Ån är därför rik på forsar, vanligtvis med blockstränder, men flyter bitvis också lugnt vindlande. Ån rinner genom ett barrskogslandskap utom närmast Bysjön där den omges av jordbruksmarker.

Dalån tillhör de vattendrag i länet som har en livskraftig stam av flodpärlmussla. Bäver har observerats i Dalåns vattensystem. I eller i anslutning till ån påträffas gytttrad igelknopp, skogssäv och tibast.

På grund av Dalåns värdefulla djurliv bör skogsridåer med skuggande träd sparas utmed ån.

7

ANDERSVALLS-MYRAN

ANDERSVALLS-SLÅTTEN

- stort egenartat myrkomplex

GHBZKL
I/1
Riks-N
15 G NV

Andersvallsmyran är en stor och väl sammanhållen blandmyr, olik andra myrtyper i länet. Mitt i den stora, öppna, till synes horisontella myren samlas breda vattenstråk från vilka avvattningen sker mot nordost via ett system av flarkar och gölar.

Andersvallsslätten är ett stort kärrkomplex av hlöta högstarrkärr, sumpskog och frodiga strandkärr. Genom myren ringlar Prästvallån med sandbotten. I ett 10 m brett bälte längs ån är vegetationen högvuxen och starkt tuvad, dominerad av högvuxna gräs, styltstarr och viden. Här och var längs ån finns lövdungar. Rester efter lador vittnar om den myrslätter som givit myren dess namn. På flera ställen i området finns sumpskog av gran, tall och lövträd. I myrens västra del är skogen på många håll gammal och inslaget av torrakor stort.

I området finns två märkliga källor omgivna av intressanta kärrsamhällen med rik flora. Här förekommer bl.a. gullpudra, bäckbräsma, källört och gökblomster samt ett stort antal mossor. Vid källorna finns lador.

Fågelfaunan på Andersvallsmyran är art- och individrik. Många arter vadare häckar, liksom änder och ett förhållandevis stort antal tättingar. Ett stort orrspel räknas till myrens begivenheter. Även Andersvallsslätten uppvisar en intressant fågelfauna.

Andersvallsmyran avviker från länets övriga myrar genom sin stora öppna och blöta myryta och sitt märkliga system av gölar. Andersvallsslätten är troligen en av Hälsinglands största och mest opåverkade slättermyrar med många kvarstående slätterlador. Den har dessutom stora botaniska värden. Båda myrarna har ett värdefullt fågelliv. Området ligger till större delen i Ljusdals kommun och omfattar förutom myrarna även byn Hästberg och Prästvallens fäbod. Det är i sin helhet av riksintresse för naturvården.

Andersvallsmyran och Andersvallsslätten ingår i Myrskyddsplan för Sverige (Nr X11).

8

**TUNNMYRAN
SANDÅSMYREN**
- myrkomplex

GHBZ
III/1
15 G SV
15 G NV

Tunnmyran och Sandåsmyrans är geografiskt åtskilda, men redovisas som ett objekt. De har en likartad uppbyggnad - plana eller svagt sluttande mossar dominerar. Båda är opåverkade av dikningar.

På flera ställen förekommer mosspartier med stora tuvor eller öar av risvegetation, vilket är betecknade för komplexets hydrotopografi. På Sandåsmyrans är tuvorna lokalt orienterade i strängar (ensidigt sluttande mosse). I den centrala delen av Tunnmyran mynnar en källa med små gölar och lösbottnar. Denna del intas av kärrvegetation med bl.a. högstarrvegetation runt själva källan.

Fågellivet inom området är ofullständigt känt, men förutom häckande grönbena och flera arter tättingar förekommer på Tunnmyran ett mycket stort orrspel.

De båda myrarna bildar ett orört komplex av huvudsakligen öppna mossar. De uppvisar ett intressant och något avvikande vegetationskomplex bestående av en mosaik av stora ristuvor, vilket tillsammans med den även i övrigt tilltalande hydrotopografin motiverar skyddsvärdet. Dikning eller annan påverkan på myrarna kan ej tillåtas.

9

SVEDÅSEN
- gammal
finnbebyggelse,
rik flora

BKF
III/1
15 G NV

Svedåsen är en gammal finnbyggelse med ursprung från 1695 och bebodd till 1947. Bebyggelsen omges av igenväxande ängsmarker med intressant flora. På torrare ängsmarker förekommer åkervädd och blåsuga. På en igenväxande blomrik fuktäng med en källa växer stora mängder kärrfibbla och andra högorter. Vid källan påträffas källört och källarv.

För vandrare, som passerar Svedåsen på Hälsingeleden, har ett vindskydd uppförts vid den gamla bosättningen.

De gamla kulturmarkerna vid Svedåsen är av både botaniskt och kulturhistoriskt värde och är genom Hälsingeleden även av betydelse för friluftslivet. Det ligger därför i naturvårdens intresse att ängarna hävdas genom bete och/eller slåtter.

10

BYVALLEN
- fäbod

KFL
III/1
15 G NV

Byvallens fäbod grundades enligt uppgift på 1700-talet. Som mest fanns där tio stugor. Medan driften på några av fäbodarna upphörde redan vid sekelskiftet drevs den sista fram till 1930-talet.

Vid Byvallen finns en raststuga för Hälsingeleden. De gamla fäbodarna är kulturhistorisk värdefulla och viktiga för landskapet. Det ligger därför i naturvårdens intresse att vallen bevaras i ett så ursprungligt skick som möjligt och att markerna kring stugorna hålls öppna. Skogsbruket bör bedrivas med stor hänsyn till miljön kring fäboden.

11

SIMEÅ - ÅSBERGET
- mäktig
landskapsbild,
vintersportanläggning

FLBZ
I/1
Riks-F
15 G NO

Orsjöns västra strand domineras helt av det höga och branta Åsberget. Bergsslutningen är delvis skogsklädd, men där finns också branta stup, block och grottor. I slutningen växer måbär, vårärt, skogsvicker, tibast, underviol, stinksyska och try. Korp häckar i branten.

I ängsgranskogen i Åsbergets sluttning mot ostnordost har en mycket art- och individrik snäckfauna påträffats med bl.a. mindre skogsglanssnäcka (*Aegopinella pura*).

Vintersportanläggningen, Orfa, med skidbacke, liftar, uthyrningsstugor etc som intar Åsbergets sydöstra sluttning, är en viktig baspunkt för friluftslivet i Ljusnandalen. Orsjön är värdefull för fiske, kanot- och båtsport.

Åsbergets sluttning har främst botaniska värden. Området är ur flera aspekter värdefullt

för friluftslivet. Vid planering av bebyggelse m m bör hänsyn tas till landskapsbilden och områdets betydelse för turism och friluftsliv.

12
BYSJÖBYGDEN
- vacker
jordbruksbygd

KBL
I/1
15 G NO

Sluttningarna mot Bysjön och Hundgårdssjön präglas av ett vackert och omväxlande småskaligt jordbrukslandskap.

I dalgången finns flera gårdar som ur kulturhistorisk synvinkel värderas högt. I en klass för sig står Erk-Pers i Östansjö (se objekt B nedan). Vid flera gårdar i Östansjö finns välbevarade rester av det gamla odlingslandskap som i hög grad präglades av kreaturshållning.

Bysjöbygdens vackra jordbrukslandskap bevaras bäst med fortsatt jordbruksdrift. Planering för eventuell bebyggelse bör ske med stor omtanke om kultur- och naturmiljön.

12 a
BLIXTS
- artrik hackslått

BKL
(II/1)
15 G NO

Gården Blixts, ursprungligen ett soldattorp, ligger i en liten dalgång som grenar av mot norr från Bysjödalen.

Till gården hör en ca 1 ha stor hackslått fördelad på två områden. I det större, med en skogsnävafrisk äng, är inslaget av hävdgynnade arter stort. Förutom kattfot, ormrot, stagg och ängsskallra förekommer brudsporre och fältgentiana rikligt. Efter att djurhållningen upphört 1974, har ängen hävdats genom slårning och årlig hackslåtter.

Hackslåtten vid Blixts har ett högt värde genom lång kontinuerlig hävd, frihet från störande ingrepp och rik flora. Ängen hävdas i Bollnäs naturskyddsförenings regi och är förhoppningsvis tryggad.

12 b
ERK-PERS
- värdefull
gårdsmiljö

BKL
(III/1)
15 G NO

Erk-Pers omges av en stor mängd uthus och andra tillhörande byggnader. Gården är i sin helhet ovanligt väl bevarad. Den är av riksintresse för kulturminnesvården.

Vid Erk-Pers, i nära anslutning till gården, finns en 1,5 ha stor beteshage, en rest av de forna fodermarkerna. Den har ett relativt tätt trädskikt av gran och björk samt enbuskar. Floran är förhållandevis artfattig. Av hävdgynnade arter märks stagg, ormrot, ängsfryle och ängsskallra.

I hagen finns inga kulturhistoriska spår och den är helt opåverkad av handelsgödsel. Trots att hävden har eftersatts är möjligheterna goda att med enkla medel restaurera hagen. Efter återupptagen hävd skulle den bli ett värdefullt komplement till gården och ingå som en del i den ålderdomliga och kulturhistoriskt intressanta gårdsmiljön.

12 c
SPÅRS
- öppen artrik
hagmark

BKL
(II/1)
15 G NO

Spårs har ett vackert läge i sluttningen mot Hundgårdssjön. Insprängt i den i övrigt rationellt drivna gården ligger en drygt 1 ha stor öppen hagmark med opåverkad grässvål. I hagmarkens norra del finns ett avsnitt med gran och tall. Naturbetet övergår mot söder i en kultiverad betesmark. Grässvålen är påfallande artrik med ett flertal arter som är beroende eller gynnade av den långvariga hävden. Bl.a. finns fältgentiana, skogsklocka, brudsporre, nattviol, fläckigt nyckelblomster, låsbräken, slåtterblomma, kattfot och ormrot.

I hagen finns husgrunder och odlingsrösen - spår efter den fäbodvall som tidigare fanns på platsen. Marken är fri från påverkan av handelsgödsel. Hävden av ängarna vid Spårs upprätthålls på traditionellt sätt med kreatursbete och sen slåtter. Floran i hagen vid Spårs är ovanligt artrik med flera hotade och ovanliga ängsväxter. Lång kontinuitet som fodermark,

gott hävd tillstånd och vacker landskapsbild bidrar till det höga bevarandevärdet. Den framtida hävden, bete och/eller slätter, av hagmarken bör tryggas.

12 d

BOND-BRITTAS

- liten hävdad
hackslått

KLB (III/1) 15 G NO

Vid Bond-Brittass, en av de östligaste gårdarna i Östansjö, hävdas fortfarande en liten hackslåttytta på traditionellt vis. Gräshed av staggtyp dominerar vegetationen med de vanligare hävdgynnade ängsväxterna som ormröt, stagg, kattfot och ängsfryle. I anslutning till en källa finns en fuktäng med kärrfräken, brudborste och stjärnstarr. Några glest stående björkar och ett fåtal enbuskar representerar träd- och buskskikt.

Trots sin litenhet är ängen vid Bond-Brittass representativ för naturtypen hackslått. Den är välhävdad, utan spår av handelsgödsel och har lång kontinuitet som fodermark. Det är ur naturvårdssynpunkt viktigt att hävden upprätthålls.

13

GROSSMYRAN

- myr med
rikt fågelliv

GHZ III/1 15 G SO 15 G NO

Grossmyran är ett svagt sluttande kärr. Det avvattnas huvudsakligen mot sydost via ett blötare centralt vattenstråk, med tydlig uppdelning i övertvårande strängar och flarkar. I kanterna vidtar mindre blöta lågstarrkärr och troligen mossvegetation. I myrens båda ändar finns tallmossar.

Myren domineras av öppna lågstarrkärr med vitmossar i bottenkiktet. Kring det centrala flarkkärret växer bladvass. Grossmyran betecknas som fattigkärr trots att enstaka mer krävande arter som brunag och ängsnycklar påträffas.

Grossmyrans fågelliv är förhållandevis rikt. Till häckfåglarna räknas trana, enkelbeckasin och grönbena liksom flera olika tättingar.

Grossmyran är i viss mån påverkad av äldre delvis igenvuxna diken. Det största diket skär genom det centrala flarkstråket, men påverkan syns vara mycket svag. Ytterligare dikningar i Grossmyran kan ej tillåtas.

14

SINDERÅN

-källflöde till
Galvån

ZHBFL I/1 Riks-N 15 G SV

Sinderån och myrområdet Sindronna ingår i Galvåns vattensystem och hör till Andåns källflöden. Andån är ett viktigt reproduktionsvatten för Galvsjöns storvuxna och snabbväxande öring. Området är också ett av länets viktigaste uttervatten (se vidare objekt 30, Galvån, samt objekt 25, Galvån, i Ovanåkers kommun).

15

VASSBERGSMYRAN

- källa med
intressant flora

GHB III/1 15 G SV

I Vassbergssmyrans övre kant finns en mycket stor källa, kring vilken en svag kupol har byggts upp. Vid källan finns en intressant källvegetation med bl.a. källört, gökblomster, skavfräken, fjälldunört och källarv.

Torvtäkt bedrivs på Vassbergssmyran, men källan och dess närmaste omgivningar är undantagna från täktverksamheten. Åtgärder som påverkar källan eller dess närmaste omgivningar kan inte tillåtas.

16

ORBADEN-ARBÅ

- jordbruksbygder
kring Kyrksjön

LKBZF II/1 Riks-F 15 G SO 15 G NO

Området Orbaden - Arbrå omfattar bygderna kring Kyrksjön i Ljusnans dalgång. Det består till stor del av öppna jordbruksbygder, flacka i den norra delen kring Vallsta men, i områdets södra del, ibland relativt brant lutande från de omgivande skogsklädda bergen. Öster om äl-

ven är landskapet mer kuperat. Kullar, skogsdungar och våtmarker gör jordbrukslandskapet rikt varierat men förbuskningen av tidigare slätter- och betesmarker är ibland betydande.

Många av byarna i området har bibehållit sin ålderdomliga prägel och är viktiga för landskapets karaktär. Ett flertal mycket väl bevarade gårdsanläggningar ger, tillsammans med omgivande odlingsmark och vägar, en god uppfattning om äldre bebyggelseförhållanden på landsbygden.

Kyrksjön är reglerad men har trots det betydelse för friluftslivet genom möjligheter till bad, fiske och båtsport.

16 a

ORBADEN vid Orsjöns södra strand är ett av de förnämsta naturbaden i Hälsinglands inland, beläget alldeles nedanför de höga nipor som Ljusnan skurit ut i det finkorniga materialet.

Badet skadades allvarligt vid Arbråsjöarnas reglering. Det högre vattenståndet och en förändrad strömningsbild har lett till omfattande erosion. Den nuvarande stranden vid Orbaden är därför konstgjord och sannolikt beroende av upprepade sandtillförsel.

16 b

BONDTJÄRN är en igenväxande tjärn men gungfly. Drygt 500 m norr om Bondtjärn, vid Hänsätter, finns en liten våtmark som vid hög-vatten står i förbindelse med Ljusnan. Här finns en skrattmåskoloni, men framför allt är lokalen av betydelse som rastlokal för sträckande fågel.

16 c, d

I området runt Kyrksjön finns flera lokaler med intressant flora eller fauna.

PARTÅNS MYNNING (c) och **KLOCKARVIKEN** (d) är kända fågellokaler, särskilt viktiga som rastplatser. Där har flertalet av Sveriges änder och vadare observerats, men även t ex sumphöns och ett stort antal tättingar.

Partåmynningen, med näringsrikt vatten och dybotten, uppvisar en ävjebroddsvegetation med bl.a. den sällsynta och hotade ävjepilörten. Lokalen har försämrats genom Kyrksjöns reglering.

16 e

På de svagt sluttande hållmarkerna med gles hållmarkstallskog på utsiktsplatsen **ORRBERGET**, väster om Arbrå, växer fjällnejlika.

16 f

HAGA. I Orrbergets nordsluttning finns stora betesmarker som består av 4 ha öppen hagmark och 7 ha betad hundraårig granskog. I den öppna delen finns några spridda enbuskar men inget träskikt. Stagg och olika bärris dominerar fältskiktet. Dessutom finns ormrot, kattfot, ängsfryle och i fuktigare delar rikligt med fläckigt nyckelblomster. Vita, gula och röda vaxskivlingar samt toppvaxing (två exemplar 1988) tillhör också den strängt hävdberedande ängsfloran.

Hagen har troligen varit betesmark sedan mitten på 1800-talet. Där om vittnar gårdsgårdar av sten och trä och djupt upptrampade kreatursstigar. Grässvålarna är mycket välhävda genom bete.

Den långa kontinuiteten av hårt bete och den jämförelsevis stora arealen ger betesmarken vid Haga ett högt värde. Den är en god representant för naturtypen öppen hagmark i denna del av länet. Hävden av området bör tryggas.

16 g

Betesängarna kring **FLYBÄCKENS** slingrande lopp, före utflödet i Norrängesviken, utmärks av en ängsflora. Utmed bäcken finns strandängar och på åstranden växer rankstarr. Litet högre upp utmed Flybäcken, norr om Forsbo skola, finns igenväxande ängs- och hagmarker med många ängsväxter, bl.a. låsbräken.

Landskapsbilden i den öppna jordbruksbygden kring Kyrksjön är i regel mycket tilltalande. Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att detta landskap bibehålls, vilket tveklöst sker bäst med fortsatt jordbruksdrift.

Igenplantering eller förbuskning av marginella jordbruksmarker är ur naturvårdssynpunkt olycklig, särskilt om det tillåts ske i anslutning till Ljusnan och Kyrksjön. Inom området finns flera lokaler som är särskilt värdefulla på grund av sin flora eller sitt djurliv. Dessa områden bör hävdas på ett sådant sätt att de speciella värdena bevaras.

17

RORÅSEN

- värdefull
våtmark

BH
III/1
15 G SO

På Roråsens sluttning mot nordväst ligger en liten intressant våtmark i en ca 100 m lång "dal" eller ränna i bergssluttnings moräntäcke (troligen är detta en skvalränna uteroderad under inlandsisens avsmältningsskede). Rännan, med mycket god markvattentillgång, intas av en sandblandad dy täckt av mossor och mattor av revor från rödven och brunven. Där växer också spädstarr, repestarr, bergdunört, kärrdunört samt köseven på en av de sydligaste lokalerna i landet.

Köseven är beroende av de speciella mark- och fuktighetsförhållanden som råder på platsen. Därför kan markavvattning inte tillåtas. Skogsbruk bör bedrivas med skonsamma metoder så att markskador ej uppkommer.

18

PUNSARNA

- skogslandskap
med myrar, tjärnar
och sjöar

BGLZ
III/1
15 G SO

Området omfattar ett mosaikartat skogslandskap med myrar, tjärnar och ett par mindre sjöar. Hönsbär, ovanlig i dessa trakter, växer i området. I den norra kanten av Punsarna finns ett rikt orkidékärr. Även fågellivet är förhållandevis rikt med framför allt änder och vadarer.

Dikningar eller andra åtgärder som påverkar naturvärdena vid Punsarna kan inte tillåtas. Skogsbruket inom området bör bedrivas med hänsyn till naturvärdena.

19

GROSSJÖBERGET

- brandpåverkad
naturskog

BZHL
I/1
15 G SO

Skogen på det avsides belägna Grossjöberget har på grund av sin relativa otillgänglighet kommit att utnyttjas i jämförelsevis liten grad.

Grossjöberget.

Foto: Peter Ståhl

Trots att området tidigare berörts av flera avverkningar står anmärkningsvärt mycket skog kvar och ett sammanhängande skogtäcke av hög ålder, med stora mängder död ved och stor andel löv karakteriserar därför Grossjöberget. Berget, som inte är särskilt högt, intas av morän, delvis grovblockig och till viss del avsatt som en tämligen lucker och genomsläpplig ytmorän. I det starkt kuperade området förekommer källflöden, småmyrar och tillfälliga vattensamlingar.

Under den senaste 100-årsperioden har Grossjöberget härjats av två stora skogsbränder. Den första på 1880-talet, den andra 1932. Den senare började troligen sydost om Abborsjön, spred sig söder om och runt sjön, drog vidare mot västnordväst och brände av betydande arealer i områdets centrala del. Inom brandfältet finns rikligt med brandljud och gränsen mot opåverkad skog är fortfarande markant. Brandfältets högre delar är torra och talldominerade men för övrigt är lövinslaget ofta mycket stort, ibland helt dominerande.

Värdefulla inslag i Grossjöbergets natur är t ex ett flertal levande tallar i åldrar mellan 300 och 400 år, flera partier med gammal grov och hög asp, en bäckdal nedströms Abborrtjärn med jättegranar, lind, lönn, träjon, trolldruva och strutbräken, en sluttningsmyr vid Grossjöns nordvästra ände med tvåblad, ängsnycklar och gräsull samt ett litet klibbalkärr, ett par skogsfrulokaler och en lokal för kambräken.

Ytterligare belägg för naturskogskvaliteterna finner man i den artrika mossfloran med ett par hotade naturskogsarter samt den än artrikare lavfloran, varav ett drygt tiotal arter anses hotade i det svenska skogslandskapet.

Det nästan obrutna skogslandskapet, den åldriga skogen och den stora andelen lövskog skapar förutsättningar för ett intressant och rikt djurliv. Ett större tjäder spel, flera arter rovfåglar och ugglor hör till de mest anmärkningsvärda. Fem hackspettarter förekommer regelbundet och vitryggig hackspett hörde tidigare sannolikt till häckfåglarna.

Utmärkande för en skog med naturskogsprägel är en rik insektsfauna. Grossjöberget är i det avseendet inget undantag. Bland de mer än 100 olika fjärilar som noterats finns flera ovanliga arter.

Skogen på Grossjöberget har sammanfattningsvis en hög medelålder, inslag av mycket gamla och döende träd, intressanta successionsstadier efter bränder med rikligt stående och liggande döda stammar och stor andel lövträd, främst björk och asp.

Skogen har skapat goda förutsättningar för en artrik och speciell flora och fauna med många arter helt beroende av de speciella kvaliteterna som bara den riktigt gamla skogen kan erbjuda. Det är ur främst vetenskaplig naturvårdssynpunkt angeläget att skogen på Grossjöberget undantas från skogbruk.

20

HÄLSEN

- klarvattensjö
med värdefullt
fiskbestånd

ZFL
I/1
Riks-N
15 G SO

Hälsen är en klarvattensjö, högt belägen (286 m ö h) med litet avrinningsområde och lång-

sam vattenomsättning. Avrinningsområdets tunna, dåligt buffrande jordar har givit till resultat att Hälsen är förhållandevis sur.

I sjön finns ett värdefullt relikbestånd av röding, vars existens hotats av sjöns låga pH. Bl.a. av det skälet kalkades sjön första gången i augusti 1983. Förutom röding finns i Hälsen även öring, abborre och lake - sjön är en mycket populär fiskesjö.

Det är av många skäl (bl.a. genetiska) viktigt att Hälsens naturliga rödingstam kan bevaras. För att trygga rödingens och andra fiskars förmåga att reproducera sig, krävs att sjöns alkalinitet hålls tillräckligt hög (genom lämpliga kalkningsåtgärder).

Hälsen är av riksintresse för naturvård.

21

PROSTBERGS- BÄCKEN

- källområde
med rik flora

BH
III/1
15 G SV

Alldeles på gränsen mellan Bollnäs och Ovanåkers kommuner rinner Prostbergsbäcken genom en granskog med källor och surdråg. Floran inom området är intressant och präglas av den goda markvattentillgången. Bl.a. påträffas lundarv, källarv, bäckbrässa, gullpudra, fjälldunört och spädstarr.

Dikning kan inte tillåtas i källområdet. Eventuell avverkning av granskogen bör ske under vintern på väl tjälad mark.

22

ACKTJÄRN

- växtplats för
dvärgnäckros

B
III/1
15 G SO

Acktjärn är en oligotrof skogssjö. Vid den sydvästra grunda sandstranden växer dvärgnäckros på sin enda kända lokal i kommunen. Växtplatsen bör skyddas mot exploatering

23

**TATTARMOR-
BÄCKEN**

- granskog med
frodig vegetation

BH III/1 15 G SO

På finkorniga jordarter (mo - mjåla) utmed Tattarmorbäcken växer granskog av hög bonitet. Skogen är delvis avverkad. Floran utmed bäcken är rik och frodig. Bland annat växer här strutbräken, fjälltolta, dvärghäxört, gullpudra, skogssallat och lundelm.

Det är angeläget att skogen närmast bäcken sparas. Dikning kan ej tillåtas inom området.

24

KOLDEMO

- värdefullt
jordbrukslandskap

KLF I/2 Riks-N Riks-F (Riks-K) 15 G SO

Koldemo representerar ett av de mest välbevarade landskapsavsnitten i den centrala delen av Ljusnandalen.

Den öppna jordbruksbygden sluttar svagt mot älven och landskapet domineras av ett antal stora gårdar, varav flera är av kulturhistoriskt intresse. Till dessa hör Träslottet, väl känt och flitigt besökt.

På grund av landskapets öppna karaktär och den spridda gårdsbebyggelsen, får alla förändringar i bygden stora återverkningar i landskapsbilden. Landskapet bör därför hållas öppet genom bibehållen jordbruksdrift och tillkommande bebyggelse inplaneras med stor omsorg om kulturlandskapet.

Koldemo ingår i Ljusnandalen - av riksintresse för naturvård och friluftsliv. De centrala delarna av Koldemo är av riksintresse för kulturminnesvården.

25

FORNEBY-FLÄSTA

- värdefullt
jordbrukslandskap

KHGLF I/2 Riks-F Riks-N 15 G SO

Utmed Ljusnans östra strand finns ett sammanhängande jordbrukslandskap kring byarna Forneby och Flästa. Bygden avgränsas i öster och söder av höga skogsklädda landskapsdominerande berg.

I sydost öppnar sig en högt belägen dalgång mellan bergen. I denna ligger Ljusnanåsen som tränger fram mot Ljusnandalen centralt genom jordbruksbygden i Flästa och Forneby. På eller utmed åsen löper landsvägen mellan Söderhamn och Arbrå.

Bebyggelsen i Flästa är till stor del samlad på åsen som omges av den odlade marken. I Forneby är bebyggelsen mer spridd. De stora välskötta gårdarna, som i flera fall bevarat traktens traditionella byggnadsstil, omges av sina odlingsmarker.

Vid Djupdal i Flästa, där Kvarnån brutit genom Ljusnanåsen, finns en ovanligt stor källa. Källan mynnade ursprungligen längs en 300 m lång källfront med ett 40-tal individuella läckpunkter. Hela källområdets totala flöde var ca 100 l/s. Källan, eller källorna, vid Flästa utnyttjas i dag som vattentäkt för Bollnäs kommun vars totala behov av vatten täcks med god marginal. Uttaget uppgår till 70 l/s. Någon minskning av läckaget har inte märkts ens under torråren på 1970-talet.

I kanten mellan Flästabygdens jordbruksbygder och Norrberget ligger Linsänkestjärn. Namnet anger att tjärnen utnyttjats som linsänke för att "röta" linet. Vid tjärnens norra strand finns en badplats.

Ett par små, botaniskt intressanta lokaler i Flästabygden förtjänar att nämnas. På vägkanter och i en torr sydvänd brink vid Per-Ers växer backstarr på en av sina få lokaler i kommunen tillsammans med flera andra torrmarksväxter.

En betesmark sydväst om Frids utmärks av en frodig färgrik högrörtflora dominerad av älgört och mjölke. Dessutom växer här rikligt med gökblomster, backruta osv. Gräshoppsångare har observerats på platsen.

Det vackra odlingslandskapet i Forneby och Flästa, i nära kontakt med Flästasjön, är en värdefull del av Ljusnandalen. Det är för naturvården viktigt att landskapets öppenhet bevaras, vilket sker bäst med bibehållen jordbruksdrift.

Flera gårdar, främst i Forneby, är kulturhistoriskt intressanta. Källorna i Flästa har stort hydrogeologiskt värde. Eventuell nybebyggelse bör inplaneras med stor omsorg om det värdefulla kulturlandskapet.

Forneby - Flästa är av riksintresse för naturvård.

26

**LJUSNANÅSEN
VÄXBO-FLÄSTA**
- intressant geologi

GLF
II/2
15 G SO

Mellan Växbo och Flästa går Ljusnanåsen in i vad som under inlandsisens avsmältningsskede var fjärdar mellan mäktiga fornskärgårdsöar (Lappberget, Sjögråberget, Bodberget, Norrberget m fl).

Från en passpunkt mellan Bodberget och Lappberget sluttar åsen åt båda håll. Huvudåsen löper i sydost - nordvästlig riktning centralt i passet och omges på båda sidor av tämligen plana sandfält. I dessa finns ett stort antal mäktiga åsgropar eller åsgravar, i regel långsträckta och orienterade parallellt med huvudåsen. Några av dessa åsgravar intas helt eller delvis av sjöar, utan vare sig av- eller tillflöde. De är grundvattenssjöar med i regel mycket fint vatten.

Området är barrskogbevuxet. Skarp tallhed dominerar på de torraste partierna, men inslaget av gran kan vara ganska stort inom områden med större andel finjord och högre markfuktighet (främst i områdets södra delar).

De geovetenskapliga värdena är stora men inte minst på grund av sin lättillgänglighet har området även viss betydelse för friluftslivet. Risken för markskador i samband med skogsbruksåtgärder bör beaktas, främst i anslutning till åsgravar och åsgropar.

En åsvårdsplan har utarbetats för området.

27

HISNAPP
- hasselbestånd

B
III/1
15 G SO

Bergroten nedanför det branta berget Hisnapp är torr och uppvisar en förhållandevis artfattig flora. Av stort intresse ur naturvårdssynpunkt är emellertid förekomsten av hassel med inte mindre än ett 20-tal buskar.

Hasselbeståndet bör bevaras.

28

BODBERGET
- sydväxtberg

BZFL
II/1
15 G SO

Bodbergets mot sydväst orienterade stup är ett av de mäktigaste i kommunen, omtyckt av bergsklättrare. Det är också ett typiskt sydväxtberg med intressant flora. Bland annat påträffas lövbinda, åkerbinda och getrams samt mer typiska sydbrantväxter som svartbråken, hällebråken, gaffelbråken, stenbråken, tjärblomster, bergglim, kungsljus och backtrav. Korp häckar i branten.

Bodbergets sydsluttning har främst stora botaniska värden. I samband med avverkningar bör lövträd i rasbranten sparas.

29

ÖJUNGSVALLEN
- välbevarad
fäbodmiljö

KL
III/2
15 G SO

Öjungsvallen ligger i sydsluttning på sjön Öjungens västra sida. Fäboddrift förekom på vallen fram till 1945.

Fäbodmiljön är väl sammanhållen och byggnaderna, med något undantag, väl underhållna. Genom att skogen vuxit sig hög ända in på bebyggelsen har vallen i hög grad förlorat sitt öppna läge.

Det är ur naturvårdssynpunkt värdefullt om Öjungsvallen kan bevaras. Omgivningarna kring vallen bör hållas öppna.

30

NYBOHOCKEN

- myrkomplex med
källor och rik flora

BH
II/1
15 G SO

I Nybohockens norra jämna sluttning, från 190 till 250 m ö h, utbreder sig ett långsträckt sammanhängande komplex av myrar och sumpskog.

Längs områdets övre kant finns två stora och ett flertal små källor. Genom området löper en bäck som ger upphov till en flera tiotal meter bred strandzon med limnogen karr. För övrigt består myrarna uteslutande av sluttande karr. I komplexets östra ände finns ett 0,5 - 1 ha stort klibbalkarr.

Kärren är glest tallbevuxna och domineras av gräs och starr. Här förekommer många rikkärrsarter såväl i fältskiktet (hirsstarr, tagelsäv, ängsnycklar, gräsull) som i bottenskiktet (piprensarmossa, guldspärrmossa).

Klibbalkärret består av ett 100-tal alar och ett mindre antal granar med majbräken och revsmörblomma som dominerande arter i fältskiktet.

Källorna präglar vegetationen och floran. Storgroë, som förekommer särskilt rikligt i en källa strax nedanför vägen i sydost, är det märkligaste inslaget. Här växer dessutom gullpudra och skogsstjärnblomma.

I kanten av den isolerade myren i väster mynnar ytterligare en stor källa som givit upphov till välutvecklade källstarrsamhällen med mattor av äggmossa och typiska källarter som kärredunört, fjälldunört och källarv.

Området har mycket stora botaniska värden. Särskilt förekomsten av rikkärr, källarv och klibbalbestånd på hög höjd över havet är intressant. Detta är en av de rikaste lokalerna i Hälsingland för gullpudra, gräsull och storgroë. Floran är skyddsvärd.

Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myrkomplexet kan ej tillåtas.

31

GALVSJÖN

- värdefullt
vattensystem

ZHBFL
I/1
Riks-N
15 G SV

Galvsjön är stor och delvis djup. Den är ett omtyckt utflyktsmål med utmärkta badmöjligheter, värdefullt fiske och vacker landskapsbild. Galvsjön ingår i Galvåns vattensystem vilket i sin helhet är av riksintresse för naturvård.

Galvsjön med omgivning är av värde för friluftslivet och för sin landskapsbild. Sjöns öringstam är mycket värdefull och skyddsvärd (se även beskrivningen till objekt 25, Galvån, i Ovanåkers kommun).

32

GALVÅN

- vattendrag
med värdefullt
fiskbestånd
och flora

HBZF
I/1
Riks-N
15 G SV
15 G SO

Galvån avvattnar Galvsjön och rinner ut i Ljusnan vid Röste.

Ån är mycket brant med 64 meters fallhöjd på den fem kilometer långa sträckan mellan Galvsjön och Åsbacka. Här finns såväl stora blockiga forsar som breda grunda avsnitt med sandbotten. Åns nedre del - Rösteån - är ca 15 meter bred, lugnflytande och omgiven av jordbruksmark. Medelvattenföringen vid utloppet ur Galvsjön är 5 m³/s.

Galvån är den enda kvarvarande ån i Bollnäs kommun med någorlunda intakta forssträckor. Den har därför ett förmåligt bestånd av harr och öring i de övre delarna. Även i de nedre strömmarna vid Röste finns stor fin harr. Ån är också ett utmärkt kräftvatten.

Under flottningsepoken utsattes Galvån för omfattande rensningsarbeten, men under 1970-talet har vissa biotopförbättrande åtgärder utförts. Flera dammar i vattendraget begränsar emellertid möjligheterna för vandrande fisk att komma upp i ån.

Flugfiske i Galvån.

Foto: Bollnäs kommun

Utmed en forssträcka med blockstränder i Galvån, mellan 500 meter och en kilometer från Galvsjöns utlopp, växer skavfräken, tibast och olvon. Strömstare förekommer regelbundet inom området.

Galvåns vattensystem är av riksintresse för naturvård.

32 a
**STRANDKÄRR
VID GALVÅN**
- rik flora

HBZF I/1 (Riks-N) 15 G SV 15 G SO

Söder om Vintervägsmyran omges Galvån av ett våtmarkskomplex av översvämningssvåddade strandkärr och smärre partier med slutande fastmattekärr. Längs med Galvån löper

en kraftig strandvall, bevuxen med skog eller kraftiga buskage. Genom ett avbrott i vallen står de blöta strandkärren innanför vallen i kontakt med ån.

Rikedomen på olika våtmarkssamhällen ger upphov till en artrik flora. Blöta strandkärr domineras av starrarter med inslag av pors. De sluttande kärren uppvisar åtminstone lokalt en rikkärnsvegetation med bl a ullsäv och kärrull. På ett par ställen, i övergången mellan kärr och strandkärr, växer Kung Karls spira. Även strandvallen uppvisar en artrik flora med översvämningssvåddade örter som videört, ängsvädd och vitmåra.

Galvån är värdefull såväl för sin flora och fauna som för friluftslivet och har stor betydelse för landskapsbilden. Eventuella åtgärder utmed ån, inklusive skogsbruk, bör utföras med stor omsorg om miljön.

Det är särskilt viktigt att en skuggande skogsridå lämnas utmed åns stränder, för att

Växbodalen.

Foto: Anders Malmberg

menliga effekter på fiskbeståndet skall undvikas.

Dikningar i de botaniskt värdefulla strandkärren vid Galvån kan inte tillåtas. En utbyggnad av Galvån för vattenkraftändamål är inte förenlig med naturvårdsintresset.

33
DROPPHÄLL
- klassisk
växtlokal

BH I/1 15 G SO

Dropphäll, som ligger alldeles nedanför väg 83, har fått sitt namn av en fem meter hög klippbrant med ständigt framsipprande vatten. Detta är en klassisk växtlokal, lätt tillgänglig genom en gammal kärrväg vid klippans fot. Vid den mot sydost exponerade bergroten, med frodig och artrik lundvegetation, har följande växter noterats: nordisk stormhatt, vårärt, springkorn, underviol, dvärghäxört, gullpudra, troll-druva, try och storgro.

Växtlokalen vid Dropphäll är skyddsvärd. Skogen, särskilt lövskogen, vid Dropphäll bör

skötas utpräglat naturvårdsinriktat. Markberedning bör ej förekomma i den närmaste omgivningen.

34
FLÄSTASJÖN
BOLLNÄS
- barrskogsdominerat
älvlandskap

LF III/2 Riks-F 15 G SO

Vid Flästasjön trängs Ljusnandalen ihop. Den är trång, skogsbevuxen och inramad av höga barrskogsklädda berg.

Kring bl a byarna Växsjö och Röste väster om älven och Röstebö-Ren, öster om älven, öppnar sig ett attraktivt, delvis småkuperat jordbrukslandskap. Älven och Växsjön ger möjligheter till fiske och annan friluftsverksamhet.

Kvarnön, vid Röstebö, karaktäriseras av igenväxande, delvis skogsliknande, ängs- och hagmarker vid Ljusnan. Där påträffas ännu många ängsväxter, t ex låsbräken, slätterfibbla, stor blåklocka och stagg.

I sydsluttningen av en moränkulle finns vackert utbildad torrängsvegetation. På älvsstranden växer smalfräken. På Kvarnön förekom tidigare även brudsporre men den har dessvärre försvunnit med tilltagande igenväxning.

Vården av ängsmarkerna på Kvarnön har återupptagits genom att markerna röjts, hägnats och ställts i ordning för fårbeta. Med fårens hjälp skall förhoppningsvis floran gynnas och brudsporgen på sikt återkomma.

Vid Ren finns ett bestånd av ormgran som främst har ett kuriosaintresse (ormgran har av genetiska orsaker förlorat förmågan till normal förgrening).

35

VÄXBO

- öppet jordbrukslandskap med stora kulturhistoriska värden

KLF I/2 15 G SO

Den djupa dalgången vid Växbo kännetecknas av ett öppet levande jordbrukslandskap, skarpt avgränsat mot de omgivande skogsklädda bergen (nivåskillnaden mellan dalbotten och bergen uppgår till i runda tal 200 m).

Ursprungligen var gårdarna i Växbo samlade kring Västersjön. Sedan byn skiftats flyttades gårdarna ut från byn och ligger i dag uppgradade mot skogen utmed dalsidorna. I Växbobygden finns flera fastigheter med högt kulturhistoriskt värde. Bland dessa bör Vallinsgården särskilt nämnas. Den anses vara en av Hälsinglands mest praktfulla gårdar, flyttad till sitt nuvarande läge efter storskiftet 1763. I gården finns bevarade väggmålningar från den tiden.

I Växbodalens norra del bryter Växboån genom Ljusnanåsen och har där skapat en mäktig ravin. Ravinens ursprungliga namn är Kvarndalen, men den har av någon anledning under senare tid kommit att benämnas Troll-dalen.

I denna ravin finns en rad kulturhistoriskt värdefulla byggnader bevarade. Dels en väl sammanhållen miljö med olika linberedningsanläggningar, dels (nedanför vägen) Växbo kvarn. Det är den enda större bevarade anläggningen vid forssträckan. Den uppfördes 1869 och till den en kvarndamm. I anslutning till kvarnen

finns ett mälteri och andra byggnader. Kvarnen rustades 1985.

Centralt i Växbobygdens odlingslandskap ligger Södersjön - en liten fågelsjö med skrattmåskoloni och flera häckande simfågelarter. Under vårsträcket besöks sjön regelbundet av många arter änder och vadare. Rovfåglar uppehåller sig gärna i sjöns omgivning.

Det natursköna landskapet i Växbodalen har stora kulturhistoriska värden. Kvarndalen och dess anläggningar är ett viktigt utflyktsmål. Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att landskapets öppenhet bevaras vilket sker bäst med fortsatt jordbruksdrift. Tillkommande bebyggelse i det öppna kulturlandskapet bör behandlas restriktivt.

36

SLÅTTERMYRAN

- strandkärr och gungfly utmed Öjungsån

BH III/1 15 G SO

Slåttermyrans består av artrika strandkärr och gungflysamhällen på ömse sidor om den blott ett par meter breda Öjungsån. Bitvis kantas ån av al, björk och videbuskar. I kanterna av myren vidtar mer torftig myrvegetation med tall och ristuvor. Bland de växter som tilldrar sig störst intresse kan nämnas flytformen av löktåg, som förekommer rikligt i Öjungsån, samt bäckbräsma, dvärgbläddra, vattenbläddra, dyttåg och myggblomster.

Slåttermyrans har framför allt botaniska värden. Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren kan ej tillåtas.

37

SKÄFTESBERGETS SYDSLUTTNING

- myrar och sumpskog med intressant flora

BH II/1 15 G SO

I Skäftesbergets sydsluttning, med myrar och sumpskog, är floran rik och intressant. På myrarna förekommer t ex tvåblad, axag, smalfräken och skavfräken (skäfte) samt hybriden

mellan de båda sistnämnda. I de mer sump-skogsartade delarna är lövinslaget stort med bl.a. klibbal på flera ställen. I gallrade delar av skogen har de flesta lövträden huggits bort. En nybruten väg in i området har haft en viss dikningseffekt.

Skäftesbergets sydsluttning är botaniskt intressant. Dikning i myrarna eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin kan inte tillåtas. Lövträd bör sparas och sumpskogen helst undantas från skogsbruk. Markberedning bör ske med stor försiktighet.

38

IGELTJÄRN

- växtplats för ryl

B III/1 15 G SO

Norr om Igeltjärn, i en avverkningsmogen tallskog av hög bonitet, växer ryl på sin enda kända lokal i Bollnäs kommun och i utkanten av sitt utbredningsområde.

För att skydda rylförekomsten bör, i samband med skogsbruksåtgärder, en tät fröträdsställning eftersträvas. Varken körvägar, hygesavfall eller markberedning bör förekomma på växtplatsen (se Floravård i skogsbruket, 1984, med anvisningar för skogsskötsel).

39

ILJUNGEN

- fiskevatten

FL III/2 15 G SO

I Iljungen finns sedan gammalt en livskraftig öringstam med ovanligt storvuxen fisk. Öringen är dock troligen inplanterad liksom den röding som också förekommer i sjön. Dessutom finns regnbåge, abborre och ål. Iljungen är ett populärt fiskevatten.

40

SLÅTTBÄCKEN

- myr med intressant flora

BH III/1 15 G SO

Slåttbäcken omges på ömse sidor av myrar, delvis sluttningsmyr med artrik flora. Bl a på-

träffas ängsnycklar och gräsull, troligen även sumpnycklar. Utmed myrens södra kant finns ett stort hygge.

Dikningar i myrarna kan inte tillåtas.

41

KÄRR NORDOST KLITTEN

- myr m m
med rik flora

BH III/1 15 G SO

Alldeles nedanför det branta berget Klitten ligger ett litet trädbevuxet sluttningskärr med rik flora.

Bland påträffade arter kan nämnas tvåblad och gräsull. I bergroten växer vårärt. Den skog som växer i kärret bör sparas. Åtgärder som påverkar kärrets vattenbalans kan inte tillåtas.

42

KUSMYRTJÄRNE

- rikt fågelliv
och rik flora

BZ II/1 15 G SV 15 G SO

Kusmyrtjärnen omges av plana kärr till vilka ett glest skogsbevuxet kärr ansluter i nordväst.

Området är kraftigt påverkat. Såväl öster som väster om sjön finns odlingsmarker som anlagts på utdikad myrmark. Genom hela området löper ett dike och tjärnen är sänkt.

Kusmyrtjärnens flora är artrik med ett 100-tal våtmarksarter (kärlväxter). Av särskilt intresse är förekomsten av källört, gräsull, trindstarr och källarv samt den rika förekomsten av ängsnycklar. Vid en källa i skogen söder om den västra myrdelen påträffas gullpudra.

Kusmyrtjärnen har också ett intressant fågelliv med bl.a. häckande trana.

Trots att området är tämligen starkt påverkat motiverar den artrika floran och fågellivet en hög klassning. Åtgärder som kan försämra betingelserna för växt- och djurliv är inte förenliga med naturvårdsintresset.

43

BOLLEBERGET

- fritidsområde,
intressanta
växtlokaler

FBL II/2 15 G SV 15 G SO

Stora och Lilla Bolleberget är Bollnäs viktigaste närströvsområde. Förutom att bergen erbjuder en omväxlande och attraktiv natur i nära anslutning till tätorten finns där också ett väl utbyggt system av både sommar- och vinterleder. Slalombackar med liftar, bollplaner och en simbassäng kompletterar bilden. Bollegården med restaurang, hotell etc är ett naturligt centrum för fritidsaktiviteterna i Bollebergsområdet.

43 a

STORA BOLLEBERGETS NORDOSTBRANT

BL I/1 15 G SV 15 G SO

Stora Bollebergets nordöstra brant är känd som den sydligaste fyndplatsen i landet för fjällbräcka. Denna är i länet för övrigt blott känd från ytterligare en lokal.

Bergstupet är fuktigt, med mullrik bergrot och storblockig rasbrant. Bland övriga rariteter märks framför allt fjällnejlika, lind, vårärt och flenört.

43 b

BLISTERMYRAN

BH II/1 15 G SV 15 G SO

Blistermyran är ett svagt sluttande litet rikkärr på Stora Bollebergets sydsluttning. Myren är öppen och blöt. I kanterna förekommer våta ytor med rikligt med storsileshår, vitstarr och ullsäv omväxlande med torrare tuvor.

Bland intressanta arter på myren kan följande nämnas: gräsull, kärrull, tagelsäv, tagelstarr, trindstarr, ängsnycklar och myggblomster. Utmed Bollebäcken, i anslutning till myren, växer en fuktig granskog av hög bonitet.

Där påträffas bl.a. dvärghäxört, trolldruva, gullpudra och stinksyska.

Stora och Lilla Bolleberget är Bollnäs viktigaste närströvsområde som, förutom fritidsanläggningarna, har en rik natur väl lämpad för naturstudier. Bollebergsområdet har betydande botaniska kvaliteter. Stora Bollebergets nordostbrant är en klassisk växtlokal och Blistermyran torde vara ett av de mest värdefulla rikkärren i kommunen. Båda är skyddsvärda.

I samband med skogsbruk kräver området kring Blistermyran och Bollebäcken speciella hänsyn. Skogsbruk bör inte förekomma vid myren och dess närmaste omgivningar. En försiktig utglesning av skogen utmed Bollebäcken är sannolikt möjlig om den utförs på väl tjälad mark. Markberedning bör ej förekomma. En naturvårdsinriktad skogsbruksplan (NISP) har upprättats för Bollebergsområdet.

44

HÖLEBYGDEN - värdefull jordbruks- bygd och intressanta åsformationer

KGLBF II/2 15 G SO

I en mycket klart avgränsad odlingsbygd kring Hölesjöns sydvästra strand ligger Höle by. I dag är byn delad i Östra och Västra Höle med gårdarna utspridda längs en slingrande byväg, med den odlade marken i den svaga sluttningen mot Hölesjön.

Den öppna kulturbygden avgränsas mot sydväst av Ljusnanåsen. Från att vara utplånad till vidsträckt sandfält med ett rikt system av strandvallar, höjer sig åsen vid Fölltjärn till en markant åsrygg. Denna är många gånger uppdelad av åsgropar och åsgravar till två eller flera parallella ryggar. Åsgravarna är i flera fall mycket stora och intas i flera fall helt eller delvis av tjärnar eller myrmarker. På en vägkant vid Lönns, på sand och mo, växer de ovanliga torrmarksarterna backstarr och sandviol.

Hölebygden består av ett flertal kulturhistoriskt intressanta jordbruksfastigheter i en levande jordbruksbygd med stora skönhetsvärden. Ljusnanåsen med sitt rika system av åsgravar är av påtagligt kvartärgeologiskt intresse. Torrmarksfloran vid Lönns är botaniskt intressant. Den vackra landskapsbilden och den lättillgängliga naturen på åsen gör området intressant för friluftslivet.

45

BLYSTERMYRAN

- rikkärr

BH
III/1
15 G SO

Blystermyran är ett svagt sluttande och glest skogsbevuxet kärr. I den södra kanten rinner en liten bäck genom myren. Myren är ett svagt rikkärr, där rikkärrsarter som ullsäv, gräsull, ängsnycklar, skavfräken och hirsstarr påträffas. Till de intressantare arterna i området hör även ängsvädd och tibast. Dikningar som påverkar myren kan ej tillåtas. Den skog som växer i kärret eller i kärrets kantzoner bör sparas.

46

SÖRBO

MÖDÄNGE

FRELUGA

- rikt varierat

jordbrukslandskap

KLZB
II/2
14 G NV
15 G SV
15 G SO

Kring Voxnans sammanflöde med Anneforsån utbreder sig ett rikt varierat jordbrukslandskap. Det är i sin västra del småkuperat med öppna jordbruksmarker, omväxlande med skogsklädda kullar. I öster kring Voxsjön är landskapet flackare. Vid såväl Voxnans som Voxsjöns stränder finns strandängar och våtmarker. Dessa består i huvudsak av gamla slättermarker som till viss del fortfarande hålls öppna med hjälp av betesdjur. Tyvärr har de i många fall tagits ur hävd, med en accelererande igenväxning som följd.

Voxnan och den likaledes starkt medrandande Anneforsån är av central betydelse för landskapsbildningen och skapar tillsammans med Norrsjön, Sörbosjön och Voxsjön en värdefull kontakt med vatten. Bebyggelsen har gamla anor och flera byar har stort kulturhistoriskt värde (Freluga, Mödänge, Sörbo). Särskilt intressanta är Freluga och den radbyliknande Edstuga by. Förhistoriska lämningar - två gravhögar från järnåldern - vittnar om en tidig bosättning. En rikt varierad bebyggelse från sekelskiftet, äldre gårdar och gårdar av Voxnaldalstyp m m ger hela bebyggelsemiljön ett betydande värde. I odlingslandskapet kring byarna finns ett mycket stort antal ängslador - viktiga inslag i landskapsbildningen.

I det låglänta området kring Voxsjön och Norrsjön finns flera våtmarker av stort värde för fågellivet. Rönnäs udde, Järnmyran och vikar vid Mödänge är betydelsefulla rastlokaler, men också viktiga häckfågellokaler.

De näringsrika och delvis betade strandängarna har inte sällan en rik och intressant flora. Vågen vid Freluga står via en smal öppning i förbindelse med Voxnan. Där förekommer t ex vattenblink och kärrstjärnblomma. I en hagmark i söderslutning har en rik och ovanlig snäckfauna konstaterats.

Utanför det egentliga jordbrukslandskapet, i Uvbergets blockiga nordsluttning vid Fjäle, på en plats som brukar kallas "Trollkäringars trädgård", växer bl a hassel, trolldruva, vårärt, skogsvicker, lönn, lind, tibast, underviol och try.

I Sörbo, två kilometer öster om "trädgården" i Fjäle, återfinns en liknande lokal. Där växer bl.a. strutbräken, trolldruva, måbär, vårärt, skogsvicker, tibast och try.

Landskapet kring Sörby, Mödänge och Freluga är mycket attraktivt. Stora kulturhistoriska värden, vacker landskapsbild, rikt djurliv och en intressant flora gör att området värderas högt. Det ligger i naturvårdens intresse att det öppna landskapet bibehålls. Detta kan endast göras med fortsatt jordbruk och betesdrift på de låglänta, ofta fuktiga ängarna. De båda rika och botaniskt värdefulla lokalerna vid Fjäle resp Sörbo bör bevaras genom att lönn och lind sparas vid avverkning och att ett rikt lövinslag gynnas vid föryngring.

47

HÄNGSJÖN

- fågelsjö

ZLF
III/2
15 G SO

Hängsjön är en igenväxande sjö nära Bollnäs tätort, till viss del omgiven av jordbruksmarker.

Hängsjön tillhör kanske inte länets främsta fågelsjöar, men i sjön och dess omgivning ar häckar inte mindre än ett 40-tal fågelarter. Under vår och höst rastar många olika fåglar i sjön, ofta i betydande numerär. Bland häckfågellarna kan t ex rörhöna, svarthakedopping och mindre hackspett nämnas. I sjön finns också en skrattmåskoloni.

Hängsjön är intressant p g a sitt fågelliv. Det stora värdet ligger i närheten till Bollnäs tätort. Den tjänar därvid som ett förträffligt studieobjekt för kommunens skolor, väl lämpad för studier av såväl djurliv som flora och vattenmiljö.

48

VARPEN

- kulturbygd
kring sjön Varpen

KLFB
II / 2
Riks-F
14 G NO
15 G SO

Nedströms Bollnäs vidgar sig Ljusnan och bildar sjön Varpen. Sjön omges av flera mycket gamla byar; Vik, Häggesta, Vevlinge och Stocksätter samt Bollnäs som utgjort bygdens naturliga centrum. I området finns Ljusnandalens tätaste koncentration av lämningar från förhistorisk tid.

Varpen omges till största delen av jordbruksmarker, vilka många gånger blott bildar en smal bård, ofta i brant lutning, mellan sjön och den omgivande barrskogen. Ett stort antal fritidshus finns runt Varpens stränder, särskilt utmed den östra stranden.

Kring Voxnans utlopp i Varpen ligger byarna Voxsätter och Lenninge, omgivna av ett öppet och kuperat odlingslandskap. Bebyggelsen är rikt varierad. Voxsätters bykärna är i huvudsak bevarad. Här finns flera stora gårdar, uppförda i enlighet med landskapets äldre byggnadstradition.

Voxnan har varit av stor betydelse för bygdens näringar. Förutom det viktiga fisket har älven utnyttjats som kraftkälla för ett flertal vattendrivna verk. Det nya kraftverket i Lenningeströmmarna utplånade många kulturhistoriska lämningar efter tidigare verksamheter vid älven.

I en fårbetad torrbacke vid Häggestalund finns den hittills enda kända växtplatsen i Hälsingland för råttsvans (*Myosurus minimus*), som tillsammans med vårveronika och vårförgätmigej hör till den allra tidigaste vårfloran. I övrigt växer här bl.a. gul fetknopp, sandnarv och rödklint.

I en liten flack dal med mo-mjåla-jordar, mellan Lenninge och Hängsjön, växer en granskog av hög bonitet. Genom skogen som delvis har sumpskogskaraktär rinner en liten bäck.

Här finns en rik förekomst av dvärghäxört och bäckbräsmå. Varpen och bygderna runt sjön har stora kulturhistoriska värden och en attraktiv landskapsbild. Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att det öppna landskapet bevaras genom bibehållen hävd.

I skogsområdet mellan Lenninge och Hängsjön, med bl a dvärghäxört, bör slutavverkning undvikas i sumpskogspartier och utmed den lilla bäcken. Dikning kan inte tillåtas på och uppströms växtplatsen (en successiv förnyelse av trädbeståndet genom försiktiga uthuggningar har troligen ingen negativ inverkan på florán).

48 a

NILSES

- sötvtattenstrandäng

KL
III / 1
14 G NO
15 G SO

Nilses, omedelbart öster om Bollnäs, ligger vackert vid Varpens nordöstra strand. Till gården hör en ca två ha stor betad sötvtattenstrandäng med tydlig vegetationszonering, från en kortskottsvegetation i vattenlinjen till en rödvenfriskäng med bitvis tätt träd- och buskskikt av björk, al och viden i den torraste delen. I övrigt är strandängen öppen. I den förhållandevis artfattiga florán märks hävdgynnade arter som strandranunkel och slamkrypor i vattenlinjen och ormröt, stagg och ängsvädd i den torrare ängen.

Sötvtattenstrandängen vid Nilses är intressant på grund av kontinuerlig hävd, frihet från störande ingrepp och närheten till Bollnäs tätort. Det är angeläget att den framtida hävden tryggas.

49

STOLPKÄLLS- RÖNNINGEN ROLMYRAN

- artrikt
myrkomplex

BH
III / 1
15 G SO

De smala och mycket långsträckta myrarna Stolpkällsröningen och Rolmyran, skilda från varandra av en vattendelare, består huvudsakligen av kärr. I Rolmyran finns ett öppet

kärrparti med tendens till strängar och flar-
kar. Vattnet i myrarna samlas i blötare stråk
som i regel löper centralt i myrarna.

Floran inom myrområdet är förhållandevis
rik med t ex gräsull, skavfräken, sumpnycklar
och ängsnycklar. I sluttningen sydost om All-
männingsberget mynnar källor omgivna av
unga klibbalar. Utmed det källdrag som däri-
från söker sig ner mot myrstråket växer bäck-
bräsma, gullpudra och källört.

Vid Igeltjärn finns ett klibbalkärr med späd-
starr och trindstarr. Myrarna omges till stor del
av ungskog.

Dikningar eller andra åtgärder som påver-
kar myrarna kan inte tillåtas.

50
RENGSJÖBYGDEN
- attraktivt
kulturlandskap

KL
II/2
15 G SO

Rengsjöbygden ligger inklämd mellan höga
skogsklädda berg, i en dalgång som delar sig
runt ett par branta bergklackar och några min-
dre sjöar. I nordost avgränsas dalen av Ljus-
nanåsen.

Landskapet är omväxlande och vackert. De
uppodlade jordbruksmarkerna sluttar delvis
starkt mot sjöar och vattendrag i dalbottnarna.

Bullerberget reser sig brant ca 120 meter
över Östersjöns yta. Söder om Västersjön lig-
ger det lika branta men 50 meter lägre Skall-
berget. Träddungar och småmyrar förekommer
rikligt, inte minst utmed vattendragen.

Västerbyn och Rengsjö kyrka utgör tillsam-
mans en intressant bebyggelsemiljö. Två av
gårdarna i Västerbyn, Västergården och Norr-
gården, utgör numera socknens hembygdsby.

Västersjön, med rik övervattensvegetation,
är av ett visst intresse som fågelsjö. Där har
bl.a. småfläckig sumphöna och gräshoppssång-
are observerats. Hornuggla häckar i närheten.

Rengsjöbygden utgör ett omväxlande och
attraktivt kulturlandskap, delvis med bebyggel-
se av högt bevarandevärde. Det är angeläget
att landskapets öppenhet bibehålls vilket för-
utsätter kontinuitet i jordbruksdriften.

51
STORMYRAN
- orörd
excentrisk mosse

GH
III/1
14 G NV

Stormyran är en excentrisk mosse. Den är del-
vis skogsbevuxen och har tydlig lagg i norr och
öster. En liten tjärn finns nära mossens hög-
sta punkt. Inga ingrepp har gjorts i mossen.

Stormyran representerar en myrtyp som
här befinner sig nära sin nordvästgräns. Dik-
ningar eller andra åtgärder som påverkar mos-
sens hydrologi kan inte tillåtas. Skogen på mos-
sen bör sparas.

52
TJUVBERGET
- sydväxtberg

BL
II/1
14 G NO

Mot öster och nordost bildar Tjuvberget tvär-
branta stup och en storblockig rasbrant mot
Övre Herten. Berget är ett välkänt sydväxtberg
med en intressant och rik flora. I bergroten är
floran lundartad, karaktäriserad av växter som
gynnas av ständigt framträngande sippervatten
och det något varmare lokalklimat som kän-
netecknar bergbranten.

Bland intressantare växter som uppgivits
från Tjuvberget är måbär, skogsvicker, vårärt,
trolldruva, tibast, try, getrams, springkorn och
lind. Även myska (myskmadra) har uppgivits
från Tjuvberget, vilket i så fall är den enda lo-
kalen i kommunen.

Lövskogen i rasbranten och i bergroten bör
sparas.

53
**SEGERSTA
HÅRGA**
- vackert
älvlandskap

KLF
I/2
Riks-F
14 G NO

Ljusnandalen mellan Varpen och Bergviken
bär sin prägel av den breda lugnflytande älven,
till stor del omgiven av ett öppet, delvis kupe-
rat jordbrukslandskap.

På älvens båda sidor finns ett anmärkningsvärt stort antal vikar, av vilka Djupasjön på norra älvstranden är den största.

Intressant är också Bosjöbäckens m fl utflöden i Ljusnan. Bäckens flyter ca 1,5 km parallellt med men motströms Ljusnan, skild från älven av den delvis låga, men tydligt markerade Gävleåsen.

Åsen kan följas längs Ljusnan hela vägen mellan Bergviken och Varpen, efter att söder därom varit försvunnen från trakten av Skog. Sannolikt anstår åsen däremellan på Bergvikens botten. Vid Landafors har älven skurit ut nipor i åsen.

Bygderna kring Ljusnan är gamla kulturbygder. Hårga by med fyra gårdar i en tämligen tät klunga ligger i ett stenigare och mer småbrutet landskap än andra byar i trakten. Runt gårdarna finns hagmarker med lövträd, som tillsammans med vägen bildar en väl sammanhållen bymiljö med klart samband till den odlade marken och älven.

Segerstabygden och Mårdnäs har en mycket gammal historia. På Ljusnans båda stränder och speciellt på Mårdnäs halvön finns en tät koncentration av järnåldersgravar, som visar att området tidigt varit bebott och att här funnits en talrik befolkning. På Borgberget nordväst om Segersta finns en fornborg.

Mårdnäs halvön uppvisar omväxlande branta och flacka stränder, betesmarker, gammal parkliknande tallskog och en grund avsnörd vik av Ljusnan (Mårdnästjärn) med intressant flora. Vid Mårdnäs finns också en välbesökt badplats.

Vid överstebostället Mårdnäs återstår än i dag ett stort antal uthusbyggnader som tillhört den äldre gårdsanläggningen. Huvudbyggnaden brann 1915. Inom området finns rikligt med lämningar efter skiljestället för timmerflottningen på Ljusnan, bl.a. den stora flottarbostaden på Kungsholmen.

Det sägenomspunna Hårgaberget, söder om Ljusnan, reser sig drygt 160 m över älvens yta, med vidsträckt utsikt över Ljusnandalen. På berget finns ett utsiktstorn.

Ljusnans dalgång mellan Bergviken och Varpen har betydande kulturhistoriska värden, vacker landskapsbild, betydelse för turism och rekreation, för bad, fiske och båtsport och är även intressant på grund av flora och djurliv.

Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att det öppna landskapet bevaras genom bibehållit jordbruk och att hänsyn tas till den värdefulla miljön vid planering för t ex nybebyggelse.

54

STORA ÖJUNGEN

- fiskesjö m m

FLK

III/2

14 G NV

Stora Öjungen är en kraftigt flikad sjö med djupa vikar, långt utskjutande uddar och många öar. Sjön är ett omtyckt fiskevatten och utflyktsmål. Stora Öjungens egentliga utlopp (Gammelån) finns i sjöns sydvästligaste vik. För att trygga vattenförsörjningen till Annefors bruk anlades ett nytt utlopp i sjöns östligaste vik - Ollesviken. Det består av en grävd och sprängd, delvis stensatt kanal som leder vatten via den lilla tjärnen Ögat till Lilla Öjungen, varifrån vattnet via Öjungsån når Annefors. Vid kanalen, nedströms Ögat, finns en minnessten över detta arbete.

Stora Öjungen är främst av intresse för friluftslivet. Kanalen är intressant för kulturminnesvården (berör även Ovanåkers kommun, objekt 84).

55

ÖSTRA ÖJUNGSBO

- delvis väl

bevarad fäbodvall

KLF

III/1

14 G NV

Öster om Stora Öjungen, vackert belägen i sluttning mot sjön, ligger Östra Öjungsbo fäboddar.

Trots att vallen i dag används för fritidsboende och att en viss nybebyggelse har förekommit, finns stora ytor av de forna fodermarkerna kvar. Hagmarken, delvis rik på enbuskar och med flera vackra gamla vårdträd, domineras av staggshed. Den bäst bevarade fäbodbebyggelsen finns på Rustnäset norr om och skild från resten av vallen.

Kärlväxtfloran är fläckvis artrik med blåsuga, pillerstarr, fjälltimotej, stagg, ormrot, gökört m fl arter. Ångslador och odlingsrösen minner om äldre tiders brukarmöda. Trägårds-

Foto: Jonas Lundin

Trots svag hävd är grässvålarna kring Östra Öjungs fäbodan ännu artrika.

gårdarna underhålls inte och finns kvar blott som förfallna rester.

Den nuvarande hävden inskränker sig till lieslåtter på en minimal yta och buskröjning i vissa delar. Resterande delar hävdas inte alls eller har övergått till gräsmatta. Den 35 km långa Finnskogsleden passerar förbi Ögat och Östra Öjungsbo fäbodan.

Det är ett naturvårdsintresse att Östra Öjungsbo fäbodan och miljön kring dem vårdas och bevaras. Markerna kring fäbodan bör hållas öppna. Likaså bör kanalen genom Ögat underhållas. I samband med skogliga åtgärder bör speciell hänsyn tas till miljön kring fäboden.

56

SLÅTTSJÖN

- gammalt
myrslåtterlandskap
med rikt fågelliv

KZHL III/1 14 G NV

Slåttsjöns namn anspelar på den sjöslåtter som förr bedrevs på de vidsträckta, mycket blöta myrmarkerna väster om sjön. Slåttsjön är det

bästa exemplet i länet på denna verksamhet. Det stora antalet slåtterlador vittnar om den betydelse slåttern haft.

Slåttsjön är också en förnämlig fågellokal. Under vårsträcket rastar mer eller mindre regelbundet stora fågelflockar i sjön, bl.a. sångsvan. Många olika slåttsjöfåglar häckar. I regel, dock ej varje år, finns en skrattmåskoloni i Slåttsjön.

Det ligger i naturvårdens intresse att detta kulturhistoriskt intressanta slåtterlandskap bevaras, vilket bl.a. kräver reparation och underhåll av ladorna. På grund av områdets höga fågelskyddsvärden bör en skyddande skogsriå lämnas runt slåttermynen.

57

FINNFARA

- vackert
jordbrukslandskap

LK III/2 14 G NV 14 G NO

Den kraftigt flikade sjön Flugens nordligaste vik omges av ett kuperat vackert odlingsland-

skap, inklämt mellan skogen och sjön. Bebyggelsen är av relativt ursprunglig karaktär. Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att det öppna jordbrukslandskapet bevaras genom bibehållen hävd.

57 a
UTIGÅRDS
- hagmark

BKL III/1 14 G NV 14 G NO

Vid Utigårds, en av gårdarna i Finnfara, hävdas ännu en rest av den forna naturliga fodermarken. Betesområdet består dels av en mindre del öppen hagmark, dels, i den västra delen, av en hagmark med ett glest skikt av björk, rönn och tall samt delvis talrikt med enbuskar. Långvarig hävd har gynnat ett flertal ängsväxter, bl.a. rödkämpar, rödklint, ängsnejlika, kattfot och ormröt.

Hagen vid Utigårds är välhävdad, har lång kontinuerlig hävd och artrik flora. Den är av stor betydelse för landskapsbilden i Finnfara. Hävden av området bör tryggas.

58
TROLLKÄLLAN
- källa

HB III/1 14 G NV

Cirka en kilometer väster om Stenbo ligger en källa med mycket stort vattenflöde och liv-

aktig botten. Intill källan växer bl a spädstarr. Källan är hydrogeologiskt intressant och floran vid källan höjer värdet ytterligare. Skogen kring källan är dessvärre avverkad.

59
SJORSBO
(SJULSBO)
- välbevarad
fäbodmiljö

KL III/1 14 G N

Vid Storflugens norra strand ligger Sjorsbo (egentligen Sjulsbo) fäbodar. De bildar en väl sammanhållen fäbodmiljö som egentligen består av tre delar, varav en ligger vid sjön. Med undantag av ett fritidshus har bebyggelsen på vällen en ursprunglig karaktär. Landskapet är öppet, men fågator och hägnader saknas.

Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att Sjorsbo fäbodar bevaras och att landskapet hålls öppet.

60
KYRKBYTJÄRN
- fågelsjö m m

ZBLF I/1 14 G NO

Vid Bergvikens västligaste vik, i det vackra kulturlandskap där Hanebo kyrka på en höjd dominerar landskapet, ligger Kyrkbytjärn. Det är

Kyrkbytjärn och Hanebo kyrka.

Foto: Anders Malmberg

en grund näringsrik sjö som liknar de syd- och mellansvenska lerslättsjöarna. Den har lerslättsjöarnas karaktäristiska vegetationszonering och en för regionen ovanligt rik fågelfauna.

Kyrkbytjärn består egentligen av två mindre tjärnar, Kyrkbytjärn och Innantjäratjärn, vilka emellertid numera bildar en sammanhängande sjö. I samband med Bergvikens reglering 1963 höjdes vattenytan i tjärnarna en meter. För att förhindra att korttidsregleringen av Bergviken skulle komma att påverka tjärnarnas vattenyta byggdes en fast damm i utloppet. Kyrkbytjärns nuvarande vattenyta ligger därför drygt 46 m ö h.

Eftersom höjningen av vattenytan medförde att ny mark, delvis jordbruksmark, kom att läggas under vatten, blev produktionen i den nyskapade sjön mycket hög. En snabb nyetablering av många av den eutrofa sjöns typiska floraelement blev följden. Tillsammans bildar dessa i dag en växtmosaik som intar större delen av sjöarealen. Till sjön gränsar några skogspartier, bl.a. vid sjöns utlopp - Båthusån. Öster om ån finns en lövdominerad dunge med enstaka grova tallar, väster om ån ett äldre blandbestånd med grova granar, tallar, aspar och björkar. Skogen är delvis lundartad med till exempel olvon samt lundgröe och trolldruva i fältskiktet.

Kyrkbytjärn har utvecklats till en av de intressantaste fågelsjöarna i Hälsinglands inland. I sjön häckar inte mindre än ca 25 våtmarksanknutna fåglar. Om även de närmaste omgivningarna räknas in, uppgår antalet häckande arter till drygt 70. De öppna omgivningarna kring Kyrkbytjärn bör bibehållas genom fortsatt hävd, vilket också är av största betydelse för landskapsbilden kring Kyrkbyn och Hanebo kyrka. Skogsdungarna på ömse sidor om Båthusviken är viktiga komplement till sjön. De är också viktiga för fågellivet och bör därför sparas.

61
**MYR NORDOST OM
GRANNÄSBERGET**
- liten öppen
och blöt myr

GH
III/1
14 G NV

I en sänka mellan bergen nordost om Grannäs ligger en liten helt öppen myr av utpräglad

fattig typ. Stora delar av myren intas av sviktande mjukmattor med vitmossor. Vegetationen är artfattig. I myrens östra del finns en egenartad uppdelning i lösbottnar och låga men fasta ristuvor. Enstaka mindre vattensamlingar förekommer också.

Myren har en avvikande hydrotopografi. Den är öppen och blöt med stora mjukmattor och lösbottnar. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren kan ej tillåtas.

Myren ligger till största delen i Ovanåkers kommun.

62
SVARTBO
- brandpräglad skog

BL
III/1
14 G NV

I en grytformad nordsluttning ca 1,5 km sydost om Svartbo finns en starkt brandpräglad skog, omgiven av hyggen och ungskogar. En stubbe uppvisar brandljud från inte mindre än fem bränder. Tallskog dominerar - men i den västra delen finns ett parti med glasbjörk och asp där lövbrännekaraktern är påtaglig. I områdets östra del är terrängen brant och blockig med några grova aspar. Lunglav och stuplav växer på asparna och i fältskiktet påträffas bl.a. nattviol.

Den kvarlämnade skogen vid Svartbo är visserligen påverkad av såväl dimensionsavverkningar under 1800-talet som kolning under betydligt senare tid. Trots det är skogen intressant och kommer, om den lämnas att utvecklas fritt, att bli av oskattbart värde i det annars ganska enahanda skogslandskapet. Området har av markägaren STORA AB utvalts som **hänsynsområde**.

63
STENBOMYRAN
- fågelmyr

ZHG
II/1
14 G NV

Själva Stenbomyran består till större delen av en excentrisk mosse, tydligt välvd men med ett tämligen diffust strängmönster. Mossen omges delvis av frodiga pors-starrkärr. I komplexets södra del förekommer både skogsbevuxna mossar, ristuvesamhällen och kärr. Områ-

det är något påverkat av dikning. Stenbo-tjärnarna är sänkta och Lillboslåttan, komplexets södra del, är dikad.

Området hyser ett ovanligt rikt fågelliv med ett förhållandevis stort antal häckande arter, bl.a. flera arter vadare, smålom, änder, fiskmås och svarthakedopping.

Det art- och individrika fågellivet motive-rar den höga klassningen. Ytterligare påverkan på myrområdet kan inte tillåtas. Randsko-gen runt myren bör sparas.

64

FRÄKENSJÖN

- fågelsjö

ZBL II/1 14 G NO

I likhet med många andra sjöar, som gränsar till jordbruksmarker, har Fräkensjön sänkts.

En stor del av de en gång, med stor möda, vunna åkermarkerna är i dag åter övergivna och uppvisar en varierande grad av igenväxning.

Fräkensjön är mycket grund (max djup ca två meter) med riklig vegetation, men med öppna klarvattenytor i den centrala delen. I öster gränsar sjön direkt mot skogen. I övrigt omges sjön av en lövskogsbård.

Fräkensjön är en god fågelsjö. Förutom flera arter änder häckar i sjön skäggdopping, svarthakedopping, knölsvan, vattenrall osv.

Under högvattenperioderna, framför allt under våren, är den en betydande rastlokal för bl a tranor, kärrhökar, storlom, smålom, salskrake, brushanar och ljungpipare.

Ett fågeltorn har uppförts på en liten holme nästan mitt i sjön. Från detta är överblicken över sjön mycket god. En markerad stig från Västerbergs skola leder till fågeltornet.

På grund av ständigt krympande biotoper för många fågelarter ligger det i naturvårdens intresse att Fräkensjön bevaras som fågelsjö. Detta kan i framtiden kräva restaureringsåtgärder.

Dessutom bör åtminstone en del av stränderna kring sjön samt angränsande strandängar hållas öppna med hjälp av betesdjur.

65

BOFARABYGDEN

- öppet
jordbrukslandskap

KL III/2 14 G NO

Bofarasjön omges av ett öppet och för Hälsinglands inland vidsträckt odlingslandskap, i svag sluttning mot sjöns stränder. I detta landskap finns flera kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer i de tre byarna Västerberg, Bofara och Löten norr om sjön och Västansjö väster om Bofarasjön. Byarnas bebyggelse ligger samlad i täta klungor på kullar i landskapet. Av stort värde är också den gamla byvägen som fått behålla sin äldre sträckning. Söder om sjön är landskapet mer småbrutet och innehåller bl.a. sommarladugårdar som hör till byarna norr om sjön. Bofarasjön är om våren en god rastlokal för sträckande fågel. Det öppna jordbrukslandskapet runt Bofarasjön bör bevaras, vilket sker bäst genom fortsatt hävd.

66

MYCKELÄNGARNA

- ladlandskap

KL I/1 Riks-K 14 G NO

Vid den egentliga Norrlandsporten, mellan de höga och branta bergen Kölberget och Digerberget, ligger Myckelängarna. Det är ett öppet sidlänt ängslandskap med ett osedvanligt stort antal bevarade lador och endast en obetydlig permanent äldre bebyggelse. Bland ängsladorna finns också övernattningsstugor vilka vittnar om slätterängarnas betydelse även för avlägsna byar. Slätterängarna är i dag uppodlade. Myckelängarna uppvisar en mycket tilltalande landskapsbild och det är ett av de bästa exemplen i länet på ett norrländskt ladlandskap. Vissa lador är emellertid i dåligt skick och i stort behov av restaurering. Nybebyggelse är inte lämplig i det öppna landskapet.

67

KÖLBERGET

- vildmarksbetonad
skog, klippstup m m

FLBZ II/NVO 14 G NO

Det trånga passet mellan Kölberget och Digerberget bildar den egentliga Norrlandsporten. Kölberget i synnerhet uppvisar mot dalen i sö-

der en framträdande och skarp profil. Berget stupar brant mot norra stambanan som drogs fram genom passet på 1870-talet. Från en lätt-tillgänglig klipphylla ovanför stupet har man en storslagen utsikt över Myckelängarna och Bergviken.

De högst belägna delarna intas av en gles, mager och brandpåverkad hållmarkstallskog. I sluttningen mot öster med blockig morän växer en grov granskog med inslag av asp och björk. Floran är artfattig men i sippervattenstråk förekommer arter som olvon och brakved. På lågor har trådticka och raggluden taggsvamp påträffats. Den senare tillhör, enligt Floravård i skogsbruket, hotkategori 3.

Längst i sydost, nedanför ett hållmarksområde, innefattar naturvårdsområdet även igenväxande hagmarker med örtrik, värmekrävande flora. Här växer t ex trolldruva, vårärt, blåsippa, vitsippa och nattviol.

Berget, floran och skogen med lövträd, torrakor och lågor skapar goda förutsättningar för ett rikt och intressant djurliv av såväl insekter som fåglar och annat vilt.

Kölbergets södra del är sedan 1980 naturvårdsområde och har av markägaren STORA AB utvalts som **hänsynsområde**.

68 DIGERBERGET - Norrlandsportens fritidsområde

FL I/2 Riks-N 14 G NO

På Digerbergets nordsluttning finns en av Bollnäs kommuns stora vintersportanläggningar. Den består av en skidbacke med flera nedfarter, ett utbyggt liftsystem, omfattande nät av spår och leder för såväl vinter- som sommarbruk, campingplats och uthyrningsstugor.

Läget vid Bergvikens strand och utmärkta kommunikationer ger goda förutsättningar för ett året runt-utnyttjande av anläggningarna. Via en förbindelseled står Norrlandsportens fritidsområde i kontakt med Hälsingeleden.

Norrlandsporten är en viktig baspunkt för friluftslivet i södra delen av Ljusnandalen. Läget vid Bergviken ger utmärkta möjligheter till fiske, kanotning och olika former av båtspport, viktiga komplement till de olika former av

friluftsliv som området ger utrymme för. Digerberget är barrskogsbevuxet, men i den norra sluttningen och framför allt längs vägen och mellan vägen och Bergviken är lövinslaget stort. Särskilt intressant är förekomsten av lönn.

I samband med skogsbruksåtgärder bör särskilda hänsyn tas till friluftslivets intressen, framför allt i anslutning till spårssystem och övriga anläggningar. Lövskogen bör gynnas.

68 a NORRLANDS- PORTEN - lokal med rik flora

BH 14 G NO

I Digerbergets nedre sluttning, strax öster om fritidsanläggningens stugby, växer en vacker rakstammig björkskog med undervegetation av ormbunkar och örter (markägaren, stiftsnämnden, har sparat skogen som ett skogligt referensområde).

Ett stycke upp i sluttningen ersätts björkskogen av ungskog av gran och tall. Sluttningen översilas av markvatten och fältskiktet domineras av örter. Här finns ett stort antal kalkgynnade växter bl.a. blåsippa, vårärt, try, tibast och stinksyska.

Mest anmärkningsvärd är den rika förekomsten av stor låsbräken - den enda kända i Hälsingland och därtill en av de rikaste i Norrland. Högre upp i sluttningen finns små källor och ett litet backkärr, där myskmadra och tvåblad hör till den påtagligt kalkgynnade floran.

Den rika växtligheten i sluttningen grundas på näringsrikt, lätttröligt markvatten. Bakgrunden till det näringsrika vattnet är däremot inte klarlagd, men flera lokaler med kalkpåverkad växtlighet finns i Digerbergets och Hamnäsbergets sluttning mot Bergviken.

För att bibehålla låsbräkenförekomsten kan det bli nödvändigt att ta upp små gläntor i skogen.

Eftersom svåra körsador uppstått i den mjuka fuktiga marken i samband med tidigare avverkningar, bör framtida skogsbruksåtgärder endast utföras på väl tjälad mark. Markavvattning kan ej tillåtas i sluttningen.

68 b

KNUPBODARNA

- välbevarad
fäbodmiljö

KFL Riks-K 14 G NO

Knupbodarna på Digerbergets sydsluttning är en mycket välbevarad fäbodvall. På vallen finns ca 15 byggnader varav fem bostugor. Inte bara byggnaderna utan även hägnadssystemet är till stor del bevarat och underhållet, vilket väsentligen bidrar till intrycket av en ursprunglig fäbodmiljö. Vallen, som rustats med AMS-medel, är lättillgänglig genom en ny vägförbindelse.

Knupbodarna är en av kommunens kanske bäst bevarade fäbodvallar. Det är av väsentlig betydelse, inte minst ur naturvårdssynpunkt, att byggnaderna och miljön på vallen bevaras. Vallen bör som hittills hållas öppen med hjälp av betesdjur. Vid avverkningar i anslutning till vallen bör skogen närmast fäboden lämnas orörd.

69

SMEDBONINGARNA

- bäckravin med
intressant flora

BH III/1 14 G NO

I en liten bäckravin som på Digerbergets nord-sida leder mot Bergviken växer skogssvingel. Gräset är sällsynt och näringskrävande. Det fordrar fuktig, skuggig och näringsrik miljö.

Bäckravinen är en av flera lokaler med krävande arter i Digerbergets norra sluttning. Det är viktigt att bäcken och ravinen inte skadas i samband med skogsbruk. Skuggande träd, särskilt lövträd, bör lämnas i ravinen.

70

GÄDDTJÄRNE

- opåverkad myr

GH III/1 14 G NV

Mellan Gäddtjärnen och Aborrtjärnen sträcker sig ett långsmalt myrstråk med bl.a. ensidigt sluttande mossepartier. Öster om Gäddtjärnen finns ett område med skogbevuxna strängar och mellanliggande flarkar. Mindre kärrpartier förekommer också vid Gäddtjärnen. Myren är helt opåverkad och innehåller en in-

tressant strängmyr. Skogen på myren eller i myrens kantzoner bör ej avverkas. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka myrarna kan ej tillåtas.

71

ÄNDALÖSTJÄRNE

- litet rikkärr

BH III/1 14 G NV

Öster om Ändalöstjärnen ligger ett litet rikkärr i förhållandevis kraftig sluttning mot Ändalösmyran. Kärrret är inte större än 100 x 150 m och utmärker sig främst för sin rikedom på orkidéer.

Intressantast är förekomsten av den i trakten sparsamt förekommande orkiden tvåblad, men även dess mindre släkting spindelblomster samt korallrot och stora mängder Jungfru Marie nycklar förekommer. De rikare förhållandena indikeras för övrigt av gräsull, knagglestarr och dvärglumner.

Myren får ej dikas. Avverkning i eller i anslutning till myren bör ske med stor försiktighet så att markskador ej uppstår.

72

RIKKÄRR SÖDER OM HÅLTJÄRN

BH II/1 14 G NO

Knappt en halv km sydsydost om Håltjärn, i Brattåsbergets branta nordsluttning, ligger ett artrikt sluttningssärr med tall och lövträd, omgärdat av granskog. Kärrret är kraftigt påverkat av markvatten och genomflutet av flera källdrag.

Det är ett utpräglat rikkärr med gräsull, skavfräken, tvåblad, skogsfru samt skogsknipprot som här har en av sina rikaste förekomster i kommunen.

Sluttningssärrrets rika flora är beroende av att källflöden och översilande vatten inte störs. Därför kan dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren inte tillåtas. Skogen på myren bör sparas. I myrens omgivning bör i synnerhet lövskog sparas. Skogen i sluttningen ovanför myren bör brukas så att markskador inte uppkommer.

Björkhage i Tönsen.

Foto: Jonas Lundin

73

MIDDAGSBERGET
- kambräkenlokal

B III/1 14 G NO

På Middagsbergets sydöstra sluttning, en halv km norr om Lötbodarna, växer kambräken på en av sina mycket få kända lokaler i länet. Växtplatsen ligger i kanten av ett hygge. Sannolikt har arten gynnats av det förbättrade ljusklimatet vid hygget. Markberedning av växtplatsen bör inte förekomma. En alltför kraftig igenväxning runt växtplatsen bör också undvikas.

74

TÖNSEN
- björkhage

KBL II/1 14 G NO

I det småskaliga jordbrukslandskapet kring sjön Tönsen finns en björkhage på ytblockig morän.

Vegetationen domineras av en rished med bärris medan framsipprande markvatten har skapat en fuktäng av högörstyp i lägre delar. Björk dominerar trädskiktet och enbuskar finns spridda i hela området. Floran är artrik

med bl a pillerstarr, kattfot, nattviol, fläckigt nyckelblomster, fjälltimotej, ormrot och stagg. Hagen är delvis inhägnad med trögårdsgård.

Björkhagen vid Tönsen värderas högt. Den är god representant för naturtypen björkhage i en trakt, fattig på naturliga fodermarker. Den har lång kontinuerlig hävd och artrik flora. Landskapet är mycket vackert.

Hävden av hagen bör säkerställas.

75

STORA OCH LILLA VITMYRAN

- värdefullt
myrområde
med rikt fågelliv

GHZL
II/1
14 G NV

Stora och Lilla Vitmyran bildar det största myrkomplexet i Bollnäs kommun. Det intas av slutande mossar och kärr som ofta förekommer blandade.

Både Stora och Lilla Vitmyran domineras i de centrala delarna av stora flacka höljeitor medan strängar och större ristuvor är av underordnad betydelse. Från Vitmyrtjärnen utgår två breda och blöta kärrdrag med hög-starrvegetation.

I området mellan de stora myrenheterna ingår även olika typer av lågstarrkärr. Ett svagt rikkärr finns söder om bäcken i östra delen av Stora Vitmyran med bl a ängsnycklar och flera krävande mossor. Varglav har påträffats på myren.

Fågelfaunan inom myrkomplexet är skyddsvärd med flera olika arter vadare, fiskmå, kricka och ett stort antal tättingar.

Stora och Lilla Vitmyran utgör det största och troligen mest skyddsvärda blandmyrkomplexet av denna för sydvästra Hälsingland karakteristiska typ. Området har också stora fågelskyddsvärden och en tilltalande landskapsbild med stora öppna myrtytor.

Dikningar eller andra åtgärder, som kan komma att påverka myrkomplexet, kan ej tillåtas.

76

HÄSBODALEN

- intressant
åslandskap,
klarvattensjö

GHBZ
KLF
I/1
Riks-N
14 G SV
14 G NV

Den dalgång som här benämns Häsbodalen följer det storskaliga nordväst-sydostliga sprickdalslandskap som kännetecknar den sydnorrländska bergkullterrängen. I dalen har Häsbosåsen avsatts, omgiven av ett mångformigt glaci-fluvialt material. Dalgången är i sin helhet av riksintresse för naturvården.

Vid passagen av landskapsgränsen mellan Gästrikland och Hälsingland utmärks dalen av vidsträckt sandurfält, moränryggar och flacka myrmarker.

Inom det avgränsade området, söder om Långsjön, får åsen en mer distinkt utformning. Nedanför Långsjöberget genomdras dalgången av getryggiga, upp till sju meter höga parallellåsar. De branta ryggarna delar sig runt djupa långsträckta, ofta vattenfyllda dödisgropar av vilka Långsjön intar den största.

Mellan Långsjön och Häsbosjön vidgar sig dalgången och dalbottnen uppfylls av flacka sandurpartier med ett tätt system av strömrännor i flätat flodmönster. Bitvis är sandurytorna starkt präglade av åsgravar, i några fall ända till 15 meter djupa.

Väster om Rödmyrberget höjer sig ett 300 meter långt och upp till 17 meter högt åsparti. Det består av två puckliga getryggsåsar, ett delvis blockigt åsnät och åsgropar. I sidan av åspartiet har sandurströmmar preparerat ur strömrännor.

Mot Häsbosjöns södra ände bryter blockiga moränkullar och ryggar igenom isälvsmaterial. Utefter Häsbosjöns västra strand trängs isälvsavlagringarna ihop till en enda getryggig radialås - Egga eller Eggåsen - via ett bredare åsnätliknande parti med åsgravar och åsgropar. Huvudåsen är upp till 25 meter hög.

Vid Häbo går åsen in i ett 800 meter långt och 400 meter brett åsnätområde med kraftiga getryggiga parallellåsar och 25 meter djupa åsgravar kring den centrala huvudryggen som löper obruten genom området.

Den del av Eggåsen som följer Häsbosjöns västra strand, har av markägaren STORA AB utsetts till **hänsynsområde** (objekt 102 b i Ovanåkers kommun).

I den avsmalnande djupa dalgången löper Egga som singelrygg mot nordväst, maximalt 30 m hög men ibland mycket lägre. I höjd med Skålsjön störs den enhetliga ryggbildningen och mäktiga finsediment täcker dalbotten och dalsidorna.

Häsbodalen karaktäriseras av barrskog med delvis skarp tallhed på de torraste partierna med isälvsmaterial.

Häsbosjön, centralt belägen i Häsbodalen, är en utpräglad klarvattensjö. Den ligger nästan högst i vattensystemet och avrinningsområdet är litet. Därför är vattenomsättningen långsam. Under dessa förutsättningar blir en sjö ofta kraftigt försurad, men någon tydlig försurningspåverkan kan inte spåras i Häsbosjön. Alkaliniteten är förhållandevis god (0,1) och sjöns pH ligger mellan 6 och 7 enheter. Detta beror sannolikt på att sjön tillförs avsevärda mängder grundvatten från Häsboåsen som gränsar mot sjön i sydväst. Grundvattnet har i regel god alkalinitet och relativt högt pH.

Häsbosjön har ett värdefullt fiskbestånd med röding (inplanterad på 1920-talet), öring, sik, abborre, gärs och bergsimpa. Sjön är mycket uppskattad som fiskevatten.

Häsbodalen har höga naturvärden. Häsboåsen och andra isälvsformationer är av stort geologiskt intresse. Botaniska värden finner man bl.a. i det högåldriga barrskogsområdet på Rödmyrbergets västsluttning, med en delvis påtagligt rik flora. Häsbosjön är en av länets få verkliga klarvattensjöar. Den är av betydande hydrologiskt intresse och har ett värdefullt fiskbestånd. Landskapsbilden i den delvis branta, delvis småkuperade dalen är mycket tilltalande.

Häsbodalen är av riksintresse för naturvård. Skogsbruket bör därför bedrivas med särskild hänsyn till områdets naturvetenskapliga kvaliteter och betydelse för friluftslivet. Tåktverksamhet i hittills opåverkade områden kan inte tillåtas. Markavvattning kan inte tillåtas (se även objekt 102 i Ovanåkers kommun).

Nedan följer en beskrivning av två delobjekt i Häsbodalen.

76 a SJÖSVEDEN - hackslått

KBL
I/1

Alldeles intill byvägen, vid en av gårdarna i Sjösveden, finns en 0,6 ha stor hackslått. I denna hage finns några enstaka björkar och grannar men buskskikt saknas helt. I den artrika ången växer kattfot, ormrot, fläckigt nyckelblomster och stagg samt fältgentiana med en glädjande rik förekomst.

Fram till 1960-talet betades ängarna i Sjösveden mer eller mindre regelbundet. Därefter har denna äng slagits med lie i augusti varje år. Hackslåttens rikhet är mycket värdefull på grund av sin rika flora, lång kontinuerlig hävd och frihet från störande inslag. Hävden av hackslåttens rikhet bör tryggas.

Foto: Peter Ståhl

Skogsbrand gynnar många växt- och djurarter (Rödmyrberget 1990).

76 b RÖDMYRBERGET - bränd skog

BZL
I/1

I växlande och kuperad terräng på Rödmyrbergets västra sluttning, med myrar, bäck- och

sipperstråk och med blockrika partier, växer granskog med insprängda tallöverståndare. Området har "vildmarkskaraktär" med mycket gamla tallar och granar, rikligt med lågor samt torrakor och högstubbar av tall. I skogen finns partier med rikare flora. På översilande kärrpartier förekommer slätterblomma, dvärglummer, brudborste och vass och på fastmarks-partier stenbär, blåsippan och grönpyrola. På granlågorna växer de hotade svamparna ullticka, rynskinn och violmussling.

Skogen på Rödmyrberget, som uppvisar talrika spår av skogsbränder, bedömdes vara lämplig för den naturvårdsinriktade skogsbrand som iscensattes här i maj 1990. Då brändes ca 8 ha av den skog, som i väster ansluter till naturskogsområdet, sedan det värdefullaste timret tagits till vara. Kvar på rot fanns 30-40 m³/ha och mycket brännbart material på marken.

Målsättningen med skogsbranden var att skapa en lövbränna och försöka ge kolonisationsmöjligheter för arter som är knutna till bränd ved, t ex vissa skalbaggar.

Rödmyrberget har av markägaren STORA AB utvalts som **hänsynsområde**.

Norr om Häsbosjön, på Svartbergets sydvästvända sluttande hållmarker, växer fjällnejlika på en av tre kända lokaler i kommunen.

77

TOMTAS

- hackslått

BKL II/1 14 G NV

På platsen för den allra tidigaste bosättningen i Vittsjöns by finns en hackslåttyta omgiven av milsvid skogsmark. Marken intas främst av en gräshedsvegetation men en friskäng finns också liksom en gräs-lågstarrfuktäng vid utloppet från en källa i ängens ena utkant.

Marken är med undantag av fem-sex enbuskar helt öppen. Floran är rik. Tvåblad, fläckigt nyckelblomster, fältgentiana, slätterblomma, dvärglummer, pillerstarr, stagg och ormröt hör till de ca 75 kärleväxter som noterats.

En husgrund och två odlingsrösen finns kvar som minnen från äldre tiders markanvändning. Hävden av ängen, med fagning och

slätter, återupptogs 1990 efter att ha upphört på 1960-talet. Då planterades granskog som emellertid avverkades 1990 för att ängen skulle kunna restaureras.

Hackslåtten vid Tomtas har ett mycket högt värde genom att den trots ett långt avbrott i hävden bibehållit en artrik ängsflora. Värdet höjs av att restaureringen skapat ett gott hävd-tillstånd.

78

GRANNAS

- hackslått

BKL II/1 14 G NV

Grannas är stamhemman i den gamla finnbo-sättning som var ursprunget till Vittsjö by. Vid Grannas finns en 0,5 ha stor rest av forna tiders omfattande hackslåttmarker, nu omgiven av uppväxande ungskog. Ängen är helt öppen med undantag av några enbuskar.

Ängen domineras av en friskäng av skogs-nävatyp med flera intressanta ängsväxter representerade. Bl.a. växer här darrgräs på en av mycket få lokaler i Bollnäs kommun. Dessutom brudsporre, tvåblad, fläckigt nyckelblomster, fältgentiana, slätterblomma, pillerstarr och dvärglummer. I ängen finns några odlingsrösen och rester efter gårdsgårdar av såväl trä som sten. Hackslåtten vid Grannas har, i likhet med den vid Tomtas, ett uppehåll i hävden sedan 1960-talet, en 20-årig period med gran-plantskog som avverkades 1990, varefter hävden med fagning och årlig slätter återupptogs.

Trots avbrottet i hävden är ängen vid Grannas mycket värdefull genom den intressanta ängsfloran med bl.a. darrgräs. Den återupptagna hävden är en förutsättning för att ängen skall bestå men utgör också ett viktigt motiv för den höga värderingen.

79

RIMSBOÅSEN VID NYBOSJÖN

GL II/1 14 G SV 14 G NV

Väster om Nybosjön uppträder Rimsboåsen som en isolerad blott kilometerlång liten ås, på båda

sidor omgiven av myrar. Till skillnad mot närliggande åsstråk löper denna i nord - sydlig riktning, oberoende av markytans topografi och nästan vinkelrätt mot landisens rörelseriktning. Det sannolika bildnings sättet torde vara att åsen, åtminstone delvis, avsatts av ytvattenströmmar i en isränna som eroderat sig ner genom isen till markytan (den normala åsbildningen sker i en istunnel under den avsmältande isen). Den slingrande getryggen är 10-20 m hög och delar sig ibland i parallella delryggar kring en djup åsgrop för att åter sammansmälta i form av en krönkulle.

På åsen växer en relativt ung tallskog med an gran intar lägre och fuktigare partier. I åsens södra del har täktverksamhet förekommit som bl.a. berör huvudåsen. Åsens norra del tangeras av en vägs kärning där en mindre mängd material tagits ut. Ytterligare täktverksamhet, förutom efterbehandling av den södra tåkten, bör inte tillåtas i huvudåsstråket. Maskinell markberedning bör inte förekomma på åsen.

80
GRUVBERGET
- gammal skog

BL
III/1
14 G NV

Alldeles norr om Gruvberget, i ett område med små moränryggar, finns rester kvar av mycket gammal skog. Denna avgränsas i väster av en myr och i öster av en fastighetsgräns. Den skog som gränsar mot myren innehåller rikligt med hålträd, torrakor och gamla storvuxna furor.

Det är viktigt för såväl flora som fauna att områden med gamla träd, torrträd och hålträd bevaras. Därför bör skogen vid Gruvberget lämnas att utvecklas fritt.

81
RIMSBO
- by med stora naturliga fodermarker

BL
III/1
14 G NV

Rimsbo, ca 320 m ö h, ligger i de södra delarna av Bollnäs finnskog. Byn har sitt ursprung i en fäbodvall som anlades vid sjön Saggen på 1600-

talet men som så småningom utvecklades till fast bebyggelse med både skola och affär. Stora delar av de naturliga fodermarkerna kring byn är igenvuxna. Landskapsbilden domineras därför av åkermarker. Dessa är dock i stora stycken förvånansvärt naturaliserade med rödvenängar som i sina torrare partier hyser arter som fältgentiana och låsbråken.

I en öppen hagmark med en friskäng av skogsnävatyp finns blåsuga, ängsnejlika, ormröt och stagg. Spåren från äldre tiders hävd inskränker sig till några odlingsrösen. Åkrarna har inte plöjts sedan 1950-talet och saknar helt spår av handelsgödsel.

Rimsbos fodermarker har, trots att de i delar varit plöjda, ett högt värde genom sin artrika flora och betydelse för landskapsbilden. Området bör ställas i stånd och underhållet tryggas. Därvid skulle värdet höjas och det smått förvuxna intrycket elimineras.

82
RIMSBOÅSEN
- getryggsås

GL
II/1
14 G NV

Sträckningen av den kraftiga åsryggen förbi Rimsbo är anmärkningsvärd.

Huvudåsryggen går i "normal" riktning i Långsjöns dalgång förbi Rimsbo, men mellan Östra och Västra Saggen böjer åsen av i rätt vinkel mot sydväst för att efter några kilometer stiga från 335 till 360 m i passet sydost om Måndagsberget. I passet övergår den via några ojämna moränkullar i moränen. Den "normala" sträckningen för åsen hade varit i sydostlig riktning via Fansen - Kaxen till Testeboåns dalgång.

Förbi Rimsbo slingrar sig den getryggiga huvudåsen genom Långsjöns dalgång. Vid Rimsbo finns även radiala parallellryggar i sidan av huvudåsen och åsgropar eller åsgravar mellan småryggar och kullar av varierande höjd.

Den bitvis mycket vackra vägen mellan Gruvberget och Annefors, förbi Rimsbo, löper på åsen.

Rimsboåsen är geologiskt intressant och av stor betydelse för landskapsbilden. Nya grustakter i åsen kan inte accepteras.

83

FANSEN

- hackslått

BKL III/1 14 G NV

Mellan den ensamliggande gården Fansen och sjön med samma namn finns en långsmal gammal hackslått. Den ligger på blockig morän där de enda förekommande vedväxterna är några spridda enhuskar.

Den magra marken, med några mindre odlingsrösen, intas av stagghed med bl.a. fältgentiana, ormröt, ängsvädd och ängsfryle. Ängen är opåverkad av såväl handelsgödsel som andra störande ingrepp och har bibehållit mycket av sin ålderdomliga prägel.

Hackslåtten vid Fansen hävdas troligen endast genom slyröjning men har trots det ett högt värde på grund av den ännu artrika floran, prägel av gammal fodermark och det vackra läget. Ängsslåttern bör återupptas.

84

STORKÄLLMYRAN

- myr med stor källa

GHB III/1 14 G NO

Storkällmyran är en liten glest skogsbevuxen myr av blandad mosse-kärr-karaktär med till största delen trivial flora.

En stor källa i den nordöstra kanten har givit myren dess namn. Ur den flera meter djupa källan strömmar klart, svagt grönaktigt vatten och på botten och kanterna av källan ligger algbehängda trädstammar. En liten bäck som så småningom försvinner, leder vattnet ut över myren.

Vid källan finns intressanta växter, de flesta typiska källarter. Hit hör äggmossa, källört, fjälldunört och källarv. Storkällmyran är hydrologiskt och botaniskt intressant.

Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att förändra myrens hydrologi kan ej tillåtas. Skogen på myren bör sparas.

85

NYBODARNA

- välbevarad fäbodvall

KL III/1 14 G NO

Fäbodmiljön vid Nybodarna är väl bevarad, trots att karaktären på någon av stugorna har förvanskats i samband med renovering. Naturen och växtligheten ger stämning av fäbod. Skogen växer dock in med flera stora granar på den forna vällen.

Det ligger i naturvårdens intresse att fäbodvallen bevaras. Husen bör därför repareras och underhållas och vällen hållas öppen.

86

RÖMMABERGET DJUPSJÖN

- skogsområde med mycket stora naturvärden

BZL II/1 14 G NO

Skogen på Römmaberget - Djupsjön består av två väsentligen olika skogstyper. I sydsluttning mot Djupsjön växer en mycket gammal granskog där dock tall dominerar de högsta partierna i den östligaste delen. Inslaget av hjörk och asp är delvis stort. En liten myr intas av högvuxen sumpgranskog. Åldern på skogen är mycket hög, i genomsnitt ca 200 år. Av de åldersbestämda träden har en gran visat sig vara 300 år och två mycket grova, högresta pelartallar var 400 respektive 450 år gamla. 250-till 300-åriga tallar förekommer allmänt. Lågor och brutna stubbar påträffas delvis rikligt. Tillsammans med spridda torrakor och mossbelupna block är urskogskaraktären påtaglig.

På Römmabergets branta storblockiga sydsluttning växer en öppen och ljus skog där lövandelen bitvis uppgår till 90 procent. Asp är det dominerande trädslaget, vanligen tillsammans med vårtbjörk och glasbjörk.

Skogstypen är en torr ristyp och floran trivial. Skogen utgör en lövskogsfas, uppkommen efter en troligen mycket svår skogsbrand för ca 100 år sedan. Detta framgår av markens tunna humustäcke, av gamla urhrunna talltorrakor och kolrester tio meter upp på stammarna. I området nedre del finns troligen två lövgenerationer och flera granar har överlevt branden.

Urskog vid Djupsjön.

Foto: Anders Malmberg

De båda skogstyperna exemplifierar ovanligt vackert två olika faser i en naturskogs utveckling, där skogsbranden var ett naturlig inslag i livscykel. Skogsbränder har inte sällan återkommit med anmärkningsvärd regelbundenhet.

Skogen har berörts av mänskliga aktiviteter fastän i ringa grad. Avverkningstillfället för en yxhuggen tallstubbe i skogen vid Djupsjön har kunnat dateras till omkring 1880. Vissa avverkningar och gallringar har även skett på 1900-talet. På Römmaberget har dimensionsavverkningar av tall förekommit. I övrigt saknas spår av kulturpåverkan.

Områdena är också, ur skilda aspekter, viktiga faunabiotoper för t ex hackspettar, andra hålhäckande fåglar och vedinsekter.

Skogen på Römmaberget och vid Djupsjön är den mest orörda i Bollnäs kommun och uppvisar två olika faser i en naturskogs utveckling. Dels en ung lövdominerad skog uppkommen efter brand, dels en gammal barrdominerad skog under lång tid opåverkad av skogsbrand. Tillsammans har de oskattbara natur-

värden och är av stort skogshistoriskt intresse. Det är inte förenligt med naturvårdens intressen att skogen avverkas. Dikning kan inte tillåtas och vägdragning bör ej heller förekomma.

87

MYRSJÖMYRORNA

- ovanlig myrtyp

GHZB
I/1
Riks-N
14 G NO

Den centrala delen av Myrsjömyrorna (sydost om Myrsjön) bildar ett stort excentriskt mosskomplex med tydliga strukturer och ett välutvecklat gölsystem med 19 gölar.

Myren har formen av en halvcirkel med högsta punkten mot berget i sydväst. Strängarna är glest tallbevuxna och tydligast avsatta i myrens nedre delar. Vid Myrsjön finns stora höljejtör. Myren längst i öster är mer skogsbevuxen och domineras av mosse.

Sydväst om vägen är myren en blandmyr med såväl öppna som glest skogsbevuxna mossar och kärr. Utmed den bäck som rinner genom myren växer sumpgranskog.

Frodiga starrkärr vid Myrsjön har förr utnyttjats för slåtter. Starrkärren övergår successivt i ren mossevegetation. Den rikaste florán finns längs bäcken med en bård av högvuxna starrarter och grenrör. Floristiskt intressantast är förekomsten av varglav och hönsbär (den senare är sällsynt i inlandet).

Myrsjömyrornas fågelfauna är intressant om än inte anmärkningsvärt rik. Bland häckande fåglar märks storspov, trana, grönbena, enkelbeckasin och kanadagås.

Myrsjömyrorna, särskilt den del som ligger nordost om vägen, representerar en myrtyp som är sällsynt i länet och som här är både väl utvecklad och orörd. Området har också vissa fågelskyddsvärden, vilka dock har liten betydelse för områdets klassning. Denna grundar sig huvudsakligen på det stora hydrogeologiska bevarandevärdet.

Skogen på myren eller i myrens kantzoner bör ej avverkas. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka myren kan inte tillåtas.

Myrsjömyrorna är av riksintresse för naturvård och ingår i Myrskyddsplan för Sverige (Nr X14).

88
SÖDRA
VILNÄSTJÄRN
- artrik
vattenflora

BH
III/1
14 G N

Södra Vilnästjärn uppvisar en artrik vattenflora. Förutom de vanliga arterna gäddnate och rostnate, växer i tjärnen även gropnate. I utloppsbäcken påträffas bäcknate som är sällsynt i regionen och här befinner sig på gränsen för sin utbredning mot norr. Detta är den enda kända lokalen för bäcknate i kommunen.

För att den artrika vattenfloran i Södra Vilnästjärn ej skall förstöras bör tjärnen ej sänkas. Ej heller bör bäcken genom tjärnen rätas eller grävas ur.

89
KÄLLA SYDOST OM
VACKERBERGET
- intressant flora

BH
III/1
14 G NO

I en liten flack dal sydost om Vackerberget växer en fuktig granskog av hög bonitet. I en källa och bäck i den lilla dalen finns länets nordligaste kända lokal för den sällsynta dunmossan. Även thujamossa och spädstarr påträffas på samma lokal.

Dikning kan ej tillåtas vid källan eller i bäcken. Skogsbruk inom området bör bedrivas så att markskador ej uppkommer.

90
FREDAGSBERGET
- ålderdomligt
jordbruk

KL
III/1
14 G SV

På det ensligt belägna Fredagsberget ligger en troligen mycket gammal gård med mycket ålderdomlig bebyggelse. Gårdens ännu öppna odlingsmarker ligger på det ryggformade bergets krön, 350-370 meter över havet i svag sluttning mot sydost.

Gården har kulturhistoriskt intresse. Det vore värdefullt om åtminstone en del av de gamla ännu öppna jordbruksmarkerna kunde bibehållas och med dem också florán som inte påverkats av moderna jordbruksmetoder.

91
LÖRDAGSMYRAN
- stort
blandmyrkomplex

GH
III/1
14 G SV

Lördagsmyran är ett stort blandmyrkomplex med ensidigt sluttande mossar och flarkkärr. Den östra myr delen är glest skogsbevuxen, medan den västra är helt öppen.

I det stora myrkomplexet ingår fem ensidigt sluttande mossar med tydligt avsatta strängar. I den västra delen finns flytande övergångar mellan sluttande mosse och strängkärr. Fågelfaunan är liksom florán ofullständigt känd. Varglav förekommer dock på några stäl-

len på myren. Frånsett några diken i kanterna är Lördagsmyran opåverkad. Ytterligare dikningar som kan komma att påverka myren kan inte tillåtas.

92

PELLES

- hackslått m m

KLB
III/1
14 G SV

I Källbobergets sydsluttning ligger Pelles, en av tre gårdar i byn Källbo, ursprungligen en fåbodvall med anor från 1700-talet.

Gården omges av hackslåttmark, betesvalar och tidigare betad skog. Fodermarkerna hävdas genom slätter, lieslätter i de stenigare partierna, efter att betet upphört i slutet av 1980-talet.

Några enstaka björkar och rönnar finns utspridda i fodermarkerna där ängsväxter som stagg, kattfot, fjälltimotej och ögontröst hör till karaktärsarterna. Trägårdsgårdar, odlingsrösen, ängslador och husgrunder finns ännu kvar.

Pelles värde ligger i en hög grad av mångformighet vad gäller hävdformer, natur- och vegetationstyper samt kontinuerlig hävdhistorik och gott hävdillstånd. Hävden bör tryggas.

93

ÄNDALÖSMYRAN ÄNDALÖSTJÄRNE

- myrkomplex
med liten tjärn

GHB
III/1
14 G SV

Ändalösmyran är en långsträckt myr med en liten tjärn - Ändalöstjärnen - i mitten.

Myren domineras av ensidigt sluttande öppna mossar. I myrens båda ändar ersätts dessa av kärr. Lokalt förekommer flarkkärr. Vegetationen är fattig, men tendens till rikare partier förekommer. Det intressantaste fyndet utgör björnbross som här har en av sina sydligaste förekomster i länet.

En körväg och ett dike korsar myren, som i övrigt är opåverkad. Myren är representativ för länsdelen och av ett visst botaniskt intresse. Avvattning av myren kan ej tillåtas.

94

ÄNGA-LILLBO

- värdefull flora

B
III/1
14 G SO

I en liten och sannolikt mycket gammal hackslått vid Änga-Lillbo, som fortfarande hävdas med slätter, finns en intressant flora. Vegetationen är en staggeliknande gräsmark som dock saknar ris. I ängen växer kattfot, stagg och ormröt samt framför allt fältgentiana.

Hackslåtten vid Änga-Lillbo har en rik och värdefull flora och ängen är välhävdad. Det är viktigt att hävden tryggas och utförs på ett för floran lämpligt sätt, d v s med lie.

95

BLOMSTERMYREN

- artrik myr
med välutvecklad
rikkärrsflora

BH
III/1
14 G SO

Blomstermyran är ett litet rikkärr sammansatt av en öppen och blöt kärryta med bl.a. vitstarr och kallgräs i den nordvästra delen samt glest trädbevuxna och mer utpräglade rikkärr i söder. Där förekommer välutvecklade brunmossamhällen med bl a kärrkammosa och gyllenmossa. Fältskiktet domineras av starr. En betydande rikedom av örter är utmärkande för vegetationen, bland andra slätterblomma, gökblomster, ögonpyrola, klotpyrola, björnbross och kärntistel. Rikkärrsarterna dvärglumner, ängsnycklar och gräsull förekommer allmänt.

Myren har stort botaniskt värde. Markavvattning som påverkar myren kan ej tillåtas. Skogen på myren och i myrens kantzoner bör sparas.

96

JANSBO

- öppen hagmark
med rik flora

BKL
III/1
14 G SO

Vid den södra av de två gårdarna vid Jansbo finns en liten öppen hagmark med rik flora. I hagen finns spridda småtallar och enbuskar och i den artrika floran märks bl.a. kattfot, ormröt, fjälltimotej, pillerstarr, stagg och fältgenti-

ana. Djurhållningen på Jansbo upphörde på 1960-talet, men ängen är trots det välhävdd tack vare de frigående djuren från Persbo (se följande objekt).

Hagmarken vid Jansbo är värdefull på grund av lång obruten hävdkontinuitet, artrik flora och ett gott hävd tillstånd. Att hävden av hagen är beroende av frigående betesdjur från en närliggande gård, förefaller på lång sikt inte tillfredsställande.

97

PERSBO

- traditionellt jordbruk med höga naturvärden

BKL I/1 14 G SO

Den i skogslandskapet isolerade gården Persbo tillkom på 1700-talet som ett kolartorp under Katrinebergs bruk. Gården är ett levande exempel på gamla tiders skogsjordbruk med små flikiga åkrar, följsamt anpassade till landskapets former. Mellan åkrarna och i inägomarkens periferi ligger hackslåttytor och dessutom finns fragment av inte längre hävdad öppen ängsmark och sidvallsäng.

I inägomarken finns flera hävdformade vegetationstyper och en rik flora präglad av lång obruten hävd. Till de mest intressanta arterna hör en rik förekomst av fältgentiana, darrgräs på en av sina få kända växtplatser i Hälsingland, fläckigt nyckelblomster, slätterblomma, ormrot, kattfot, ängsskallra och vaxskivlingar. Hela inägomarken omgärdas av sten- eller trägårdsgårdar. Ängslador kompletterar den ålderdomliga gårdsmiljön.

Persbo drivs på traditionellt vis med nötkreatur (fjällkor) på skogsbete. Djuren hålls utanför inägorna till hösten då de släpps in för efterbete på ängar och vallar. En omfattande restaurering av i stort sett all ängsmark 1990 grundades på att hackslåttmarkerna delvis var förvuxna och igenslyade. Få objekt i länet kan uppvisa en liknande mångformighet vad gäller hävdformer, naturtyper, vegetationstyper och av hävd formad flora som Persbo. Frihet från störande ingrepp, lång obruten hävdkontinuitet och det traditionella jordbruket med hackslåtter och utmarksbete bidrar till det mycket höga värdet. Det är synnerligen angeläget att driften vid Persbo kan bestå.

98

MYRKOMPLEX LÄNGS GOPÅN

- intressanta myrtyper, rikt fågelliv

HZGB II/1 14 G SO

Utmed Gopån utbreder sig ett långsträckt myrkomplex som består av glest skogsbevuxna mosspartier, lågstarrkärr och blöta högstarrkärr. Delar av området har tidigare utnyttjats för slåtter, men inga dikningar har förekommit.

I den södra delen av området finns en del mycket blöta kärrytor med kalla, vattenklöver, kärrull och vattenblåddror. Vid sydsidan av den östra Norrtjärnen finns även ett starkt lutande, örtrikt och frodigt översilningskärr.

Fågelfaunan inom området är artrik. Bland häckfåglarna märks flera arter änder, enkelbeckasin, grönbena, gulärta och fiskgjuse.

Området rymmer en del intressanta myrtyper, av vilka kärren mellan Norrtjärn och Gopån förefaller särskilt skyddsvärda. Det hyser också ett rikt och varierat fågelliv vilket ytterligare höjer bevarandevärdet. Dikning som påverkar myrområdet kan ej tillåtas.

Myren tangerar även Ockelbo kommun.

99

BOTJÄRNSMUREN GOPÅN

- orört myrkomplex med flera vattendrag och rikt fågelliv

HZ III/1 14 G SO

Botjärnsmuren bildar, tillsammans med myrmarker utmed Gopån, ett sammanhängande orört myrkomplex, dominerat av sluttande kärr och glest skogsbevuxna mosspartier. Fågelfaunan är intressant.

Myren, som ligger i Ockelbo kommun, tangerar blott Bollnäs kommun (se beskrivning till objekt 2 i Ockelbo kommun).

100

ROTSJÖN

- naturskog

BZL
I/1
14 G SV

På gränsen mellan Hälsingland och Dalarna ligger ett höjdområde med naturskog och liten kulturpåverkan av ovanlig storlek för dagens förhållanden. Det ligger "längst bort på skogen" och har kommit i sista hand för skogsbruksåtgärder.

I skogen, där torrträd, högstubbar och lågor förekommer rikligt, finns flera arter växter och djur som tidigare var ett normalt inslag i naturskogen men som är i stort sett utplånade i den rationellt brukade produktions-skogen.

Till dessa arter hör i tallskogen dvärgbägarlav, i den gamla granskogen violettgrå tagellav, ullticka, gränsticka, kötticka, rynkskinn, doftskinn och stjärntagging, på några sälgar och aspar lunglav. På ett block i skyddat läge växer skuggblåslav. Till gammelskogens typiska fåglar hör - förutom ugglor - tjäder, rödstjärt och tretåig hackspett.

Naturskogen vid Rotsjön är skyddsvärd. Den ligger till största delen i Kopparbergs län.

101

HINRIKS

- hackslått

BKL
III/1
14 G SV

Hinriks är en ensamgård på Björnkittens nordostsluttning ca 330 m ö h. Djurhållningen på gården upphörde 1965. Efter ett drygt tioårigt uppehåll hävdas en mindre hackslått med lieslätter och de forna åkrarna buskröjs.

Hackslåtten har en stagghedsvegetation där ljung och rödven dominerar växttäckets. Trädskiktet är sparsamt med några få spridda björkar och aplar. I fältskiktet märks ormrot, kattfot, stagg och ängsskallra samt mindre rikligt de likaså hävdgynnade blåsuga och fjälltimotej.

Hackslåtten vid Hinriks är inte påverkad av konstgödsel eller andra störande ingrepp. Den representerar väl naturtypen hackslått

såväl vad gäller utseende som biologiskt innehåll. Ängslador, odlingsrösen och en åtminstone delvis bevarad gårdsgård höjer det kulturhistoriska värdet. Den fortsatta hävden av hackslåtten bör tryggas.

102

KICKISMYRAN SIMONSTJÄRNE

- innehållsrikt
blandmyrkomplex

GH
II/1
14 G SV

Blandmyrkomplex med mossar, kärr, rinnande vatten och ett stort antal tjärnar.

Kickismyrans är ett väl utvecklat flarkkärr med tydliga strängar och flakar, vissa vattenfyllda, andra med lösbottnar eller gungfly. Lokalt förekommer rikkärrsvegetation med gräsull, dvärglumner, hirsstarr och ängsnycklar. Varglav har påträffats på en torraka.

Runt Simonstjärnen finns en ensidigt slutande mosse, flarkkärr m m. Mellan Krokstjärnen och Fanstjärnen består myren av skogsbevuxna mosspartier. Väster om Åtjärnen vidtar ett stort översvämningsbetingat kärr.

Fågelfaunan inom myrkomplexet är ofullständig känd.

Kickismyrans - Simonstjärnen bildar ett intressant och innehållsrikt myrkomplex. Av särskilt värde är Kickismyrans, de öppna myrarna vid Simonstjärnen och strandkärren vid Åtjärnen. Dikespåverkan är obetydlig. Därför kan dikningar eller andra åtgärder, som kan komma att påverka vattenbalansen, inte tillåtas.

103

HÄLLFORS

- hällmarkstallskog

GBL
II/1
14 G SV

Öster om Hällfors trängs Kölsjöans mycket flacka dalgång ihop till ett trångt pass mot Lilla Åberget i söder. Här har kraftiga smältvattenströmmar koncentrerats och spolat bort i stort sett allt löst material och blottlagt berggrunden. Här växer i dag en gles hällmarkstallskog med små sumpskogsinslag. Avrundade block vittnar om häftiga vattenflöden.

Kölsjöån har utnyttjats som flottled. Res-ter av dammanläggningar och isolatorer (för tele- fonledning) i levande träd finns ännu kvar utmed ån. Hällmarkstallskogen innehåller enstaka avverkningsstubbar, gamla körvägar och stigar men också enstaka gammeltallar och trögvoxna granar.

Utmed Kölsjöån finns en liten förekomst av den starkt hotade ringlaven som finns på fem träd i området. På ett större block nära ån växer rostlevermossa. Den har sin huvudut- bredning på kalvfället och befinner sig här på en östlig utpostlokal.

Hällmarkstallskogen vid Hällfors bör sparas, dels på grund av den intressanta skogen men också på grund av de stora biologiska vär- den som i synnerhet ringlaven representerar. Området har av markägaren STORA AB utvalts som **hänsynsområde**.

104
ÅBERGET
- brandpåverkad
bergsbrant

BZL II/1 14 G SV

Till skillnad mot bergets övre delar står sko- gen kvar i Stora Åbergets branta och blockrika nordostsluttning. Här finns bara enstaka spår av tidigare avverkning. Den senaste utfördes sannolikt i slutet av 1800-talet. Gran domine- rar i branten men genomgående finns inslag av såväl gamla tallar som lövträd. Brandpåver- kan i sluttningen har varit stor och många av gammeltallarna bär spår av upp till fem olika skogsbränder. Den senaste syns ha berört sko- gen någon gång under 1800-talets sista decen- nier.

Medan den grandominerade skogen i den brantaste sluttningen närmast är att betrakta som impediment, övergår den i den östra de- len i tämligen virkesrika bestånd där tall do- minerar. På gammelgranar förekommer vio- lettgrå tagellav och bland hotade vedsvampar märks särskilt gränsticka, ullticka och rynk- skinn. I sluttningens nedre blockrika delar finns småmyrar och källdråg och en ställvis tätare granskog med inslag av asp.

Den gamla och obetydligt påverkade natur- skogen vid Åberget har i sig ett betydande na- turvetenskapligt värde. Den gamla skogens betydelse för fåglar, däggdjur och insekter kan inte överskattas och förekomsten av sällsynta

och hotade vedsvampar och lavar stärker bety- delsen av att området sparas. Mot den bakgrun- den är det ovärderligt att markägaren STORA AB utpekat Åberget som ett **hänsynsområde**.

105
JON-MATSBO
- hackslått

KBL III/1 14 G SV

Jon-Matsbo ligger på 350 m höjd i ett glest be- folkat skogs- och myrlandskap. På gården häv- das fortfarande en 0,8 ha stor hackslått i brant sydsluttning. Hackslåttan intas till största de- len av en stagghed med stort inslag av ljung.

Av särskilt intresse är den relativt rika fö- rekomsten av darrgräs som blott återfinns på ett fåtal ställen i kommunen. Andra hävdgyn- nade växter är ormröt, stagg och ängsskallra, som alla är vanliga samt ängsnejlika och ögon- tröst.

Hackslåttan vid Jon-Matsbo har en fler- hundraårig hävdkontinuitet. Tillsammans med den intressanta floran, där darrgräset in- tar en särställning, ger detta ängen ett bety- dande värde. Den framtida hävden av ängen bör tryggas.

Värdefull natur i Gävleborg

är Länsstyrelsens redovisning av intressanta och värdefulla naturvårdsobjekt - resultatet av många års inventeringar och undersökningar av länets natur. Mer än 1 200 enskilda områden redovisas - från kust till inland, från orörd natur till odlingsbygd, på land och i vatten. Värdefull natur i Gävleborg ska kunna tjäna som ett viktigt underlag för beslutsfattare i stat och kommun, men också för alla andra aktörer i länet. Boken kan också användas som inspirationskälla och utflyktsguide.

